

Lederen har ordet

Etter å ha vært nestleder i Historielaget ett år begynte jeg å få en viss oversikt over hva Røyken Historielag har som mål og hvilke aktiviteter laget driver. Likevel, det er annerledes å være leder for laget og dermed få et større ansvar for helhet og koordinering. Når jeg tok på meg denne lederoppgaven var det selvsagt fordi jeg er interessert i lokalhistorie, men også fordi jeg tror at jeg kan bidra med noe. Jeg takker for den tillit årsmøtet viste ved å velge meg og håper at jeg vil være tilliten verdig.

Vi i det nyvalgte styret har så langt hatt et styremøte der også de styremedlemmer som gikk ut deltok. Disse, kasserer Martin Aasgaard, styremedlem og «medlemsregisterfører» Mette Ølstad og sist, men ikke minst, leder Kjell Jørgensen, fortjener alle stor takk for det arbeide de har nedlagt for laget.

Årsmøtet fulgte som kjent ikke styrets forslag om å avhende Grodalsmølla. Årsmøtet vedtok, kort sagt, at det å kvitte seg med mølla

nå kunne vise seg å være forhastet - en burde foreta en nøyere vurdering av hva mølla kunne brukes til sett i lys av den historiske verdien mølla har. Styret må følge opp denne beslutningen, og har bestemt at styremedlem Terje Lønseth skal ha et særlig ansvar for dette. Det forrige styrets syn var at dersom laget skulle beholde mølla, måtte det være for å bruke bygningen til noe som har referanse til den historiske bruken av mølla. Dette er et av de sporene vi må følge, men det blir også nødvendig å ta stilling til om hvilken betydning møllas verneverdi skal tillegges.

Årsmøtet vedtok også å sette Kormagasinet først når det gjelder vedlikehold og drift av bygninger. Nesteleder Bjørn Eric Hansen og undertegnede har hatt et møte med den nyvalgte huskomiteén for Kornmagasinet, og Bjørn Eric og jeg gikk fra dette møtet med et klart inntrykk av at årsmøtet ved å velge Bernt Otto Hauglin, Jens Sundby og Ottar Bergli har gjort et godt valg!

To av lagets komitéer - Slechts- og gårdshistoriekomiteén og Museumskomiteén - fikk nye ledere på årsmøtet. Disse komitéene er svært viktige for laget, og det er godt å vite at de nye lederne, Arne Myrvang og Bjørn Eric Hansen,

Røyken historielag - styret 2010/2011

OBS! Ny adresse: Postboks 1, 3431 Spikkestad
post@historielaget.no

Hjemmeside: www.historielaget.no

Verv	Navn/adresse/e-post	Tlf. p/a	Mobil
Leder	Kåre Selvik, Skolev. 4, 3478 Nærnes)	31281720	92260034
Nestleder	Bjørn Eric Hansen, Klokkergård terrasse 7, 3440 Røyken bjorn.eric@multiservice.no	31294775/31294770	92027670
Kasserer	Mai Risløkken, Slemmestadv. 21, 3470 Slemmestad mai@kule-as.no		97569611
Sekretær	Turid Sandvik, Brøholtlia 22, 3430 Spikkestad turid.sandvik@skole.bfk.no	31283866/31292200	97747301
Styremedl og kartotekfører	Terje Lønseth, Underlandsv. 82, 1389 Heggedal tlonseth@broadpark.no	31285902/31284662	90094649
Varamedl red. BM	Bjørn Fossnes, Utsikten 18, 3911 Porsgrunn bjorn.fossnes@sf-nett.no	35558909	92258512
Varamedl	Jan Bjerknes, Slemmestadv. 34, 3472 Bødalen jan@bjerknes.as	31282089	92838606
Varamedl	Bernt Otto Hauglin, Fossumv. 2, 3440 Røyken mail@mbnorway.no	31286127/31284111	91366280

har god erfaring fra dette arbeidet. Vi er ikke minst glade for at de gamle lederne Odd Arne Svendsrud og Frøydis Christoffersen fortsetter som komitémedlemmer. Kontinuitet er viktig!

Fotografier er også viktige historiske kilder. Lagets arbeide med dette vil Kjell Jørgensen stå i spissen for, og vi tar gjerne i mot frivillige deltagere i arbeidet også. Kanskje bør vi opprette et nett med kontaktpersoner på dette området? Ideer mottas med takk.

Styret har bestemt at ansvaret for kontakt med arbeidskomitéene skal påligge nærmere utpekte styremedlemmer. På denne måten håper vi å unngå mulige uklarheter i forbindelseslinjene mellom lagets ulike organer. Dette betyr selvsagt ikke at ikke alle skal kunne snakke sammen! Komitélederne vil få nærmere beskjed om sine kontaktpersoner.

Elektronisk databehandling blir stadig viktigere for lagets virksomhet. Dette gjelder for det Slechts- og gårdshistoriekomitéen, men også for registrering av kulturminner, arkiv, fotografibehandling og regnskap. Styret har som mål å lage en mer helhetlig plan for bruken av dette hjelpemidlet.

I år vil vi, etter initiativ av Ole Sønju, arrangere en bygdedag på Hernestangen den 5. juni. Museumskomitéen har påtatt seg hovedansvaret for dette arrangementet som vi ser frem til med forventning og en smule spenning. Det vil ikke bli andre arrangementer i vår.

Historielaget er sine medlemmer, og vi mottar alle ideer med takk. Vår e-postadresse er post@historielaget.no, og mitt telefonnummer er 31 28 17 20.

Tilslutt vil jeg nevne en hyggelig opplevelse hadde jeg sist søndag da vårt medlem Lill-Ann Nersund hadde funnet noe på et loppemarked i Hurum som hun mente hadde interesse for oss - dette var vevde plagg produsert i Åros. Et eksempel til etterfølgelse!

NÆRSNES 21. APRIL 2010
KÅRE SELVIK

Hva har hendt, og hva hender?

Dette har hendt :

Torsdag 22. oktober	Medlemsmøte
Torsdag 3. des.	Julemøte 2009
Torsdag 11. mars	Årsmøte 2010

Styremøtevedtaket om å holde museet i Kornmagasinet åpent tre torsdager i sommer måtte utsettes grunnet ombygging og vedlikeholdsarbeider.

Hva hender i lagets regi?

Lørdag 5. juni 2010:	Bygdestevne på Hernestangen
----------------------	-----------------------------

E-post adresser.

For å ha muligheten til å kunne spre informasjon på en rask og billig måte til de av våre medlemmer som er «på nett», ønsker vi å registrere alle medlemmenes e-post adresse. Disse kan «mailes» inn til

bjorn.fossnes@sf-nett.no

Julemøte torsdag 3. des. 2009

En elev fra musikkskolen skapte fin julestemning med toner fra Mozarts musikk for over 50 fremmøtte.

Jørn Jensen viste noen av sine mange bilder, og Gunnar Juve fortalte om forholdene i Grundvik. (Hiken)

Tradisjonen tro sørget arrangement komiteen for gløgg og pepperkake, kaffe og julekake. Loddsalget gikk unna i en fei, og mange dro hjem med fine gevinster.

RED.

ÅRSBERETNING

RØYKEN HISTORIELAG

2009/2010

Styret

Styret har i perioden bestått av:

Kjell Jørgensen	- leder
Kåre Selvik	- nestleder
Martin Aasgaard	- kasserer
Turid Sandvik	- sekretær
Mette Ølstad	- styremedlem
Bjørn Fossnes	- varamedlem
Bjørn Eric Hansen	- varamedlem
Jan Bjerknæs	- varamedlem

Styremøter / medlemsmøter

Det har vært avholdt åtte styremøter, to medlemsmøter samt dagnadsfest og årsmøte i årsmøteperioden. Styret har hatt møter med ad hoc-komité (Jørn Jensen og Terje Martinsen), samt Bondelaget og Skogeierlaget angående Grodalsmølla.

Medlemmer

Laget hadde 650 registrerte medlemmer pr. 31.12.09 (inkludert medlemmer som sto på lista, men ikke hadde betalt kontingent). Ved forrige årsmøte var det i følge årsmelding registrert 627 betalende medlemmer, noe som da var en nedgang på 33 medlemmer. Rundt årsskiftet har vi fått 55 nye medlemmer som ennå ikke har betalt for 2010. Vi ser at vervekampanjer gir resultater i form av nye medlemmer.

Markedsføring av laget

På siste årsmøte ble det opprettet en PR-gruppe med Per Olav Berg som leder. De har laget en brosjyre som ble distribuert til alle husstander i kommunen og tilstøtende postkontor i Asker høsten 09 for å bleste Historielaget. Dette har resultert i mange nye medlemmer. PR-komiteens leder melder at tiden ikke strekker til for å gjøre en tilfredsstillende innsats for Historielaget, og ber derfor om avløsning.

Laget har også markedsført seg gjennom stands på kjøpesentra i bygda og salg av Røykenkalenderen.

Bygdemagasin og årbok

Historielaget har utgitt to bygdemagasin og én årbok. Årbokkomiteen har arbeidet stort sett etter samme mal de siste fem-seks årene. Sam-

arbeidet i komiteen og de kreative idéudnaden er positive. Oppstartsmøte for årets bok holdes i januar, og utgivelse skjer ca 1. november. Redaktør av Bygdemagasinet, Bjørn Fossnes, etterlyser stoff fra medlemmene.

Kornmagasinet

I løpet av året har det skjedd en vesentlig oppgradering av Kornmagasinet ved at det er innredet et eget kontor på loftet. Det er også lagt inn bredbånd. Slechts- og gårdshistoriegruppen ved leder Odd Arne Svendsrud har kunnet bruke kontoret til sitt arbeid, og styret håper etter hvert på å få et bedre system på arkivet.

For å bedre helse-, miljø- og sikkerhet er det investert i ny trapp opp til inngangsdøra. Disse utbedringene har vært kostnadskrevende, men har løst påtrengende behov.

Bygningen ble i høst delvis malt utvendig. Utbedringer som har ligget på vent fordi det har vært meningen at byggfaglærer / elever ved Røyken videregående skulle utføre arbeidet, har ikke blitt utført pga krevende arbeidssituasjon ved byggfagavdelingen.

Det har vært omfattende utleievirksomhet i bygget.

Styret fikk i oktober tømrermester Tore Sønju til å utarbeide en faglig tilstandsrapport. Den viser råde i enkelte bygningsdeler og et akutt behovet for å koste på vedlikehold. Prisoverslaget ligger på 126 500 kroner.

Under kuldeperioden i januar frøs vannet, og det måtte engasjeres både rørlegger, snekker og elektriker for å rydde opp og forebygge gjentakelser. Det er nå lagt varmekabel i / rundt vannrøret og isolert rundt med matter. I denne forbindelsen ble det avdekket råde i bærebjelker under huset og manglende isolasjon rundt slukene på toalettene. Utover egenandelen blir kostnadene dekket av forsikringen.

Styret har opplevd det som krevende å skulle følge opp alle praktiske forhold vedrørende Kornmagasinet. Styret ønsker derfor å opprette et eget husstyre som kan ta seg av praktisk oppfølging (jfr sak 11).

Grodalsmølla

Styret har hatt en omfattende diskusjon angående framtidig bruk og eventuell utbedring av Grodalsmølla. På forrige årsmøte ble det nedsett en ad hoc-komité (Jørn Jensen og Terje Martinsen) som skulle bistå styret i å forberede

sak for dette årsmøtet. Formann i Møllekomiteen, Bernt Otto Hauglin, har vært aktivt engasjert, mens resten av komiteen ikke har fått kommet i gang med noe arbeid. Det har vært utarbeidet faglig tilstandsrapport ved tømremester Tore Sønju som konkluderer med et påkrevd vedlikehold på kr 150.000. Styret har konkludert med at man ønsker å avvikle prosjektet. Styret opplever at diskusjonene rundt mølla har vært tidkrevende og gått på bekostning av annen virksomhet som laget kunne drevet med. (Blir tatt opp i egen sak, sak 10.)

Hernestangen

Skriftlig kontrakt er inngått med kommunen og gjort gjeldende fra 01.05.09. Museumskomiteen har lagt ned en betydelig arbeidsinnsats på läven og i Gjellumstua, som nå framstår som fine bygdemuseer. Uteområdet er også utbedret.

Tilbakemeldinger fra komiteene (fulle rapporter blir å finne i Bygdemagasinet):

Arrangementskomiteens leder Kari Sønju melder at de har stått for fire arrangementer i løpet av årsmøteperioden (årsmøte, medlemsmøte, julemøte og dugnadsfest). Antall fram møtte har vært mellom 30 og 50. Utlodninger har gitt inntekter på henholdsvis 1800 og 2800 kroner. Leder rapporterer om et godt samarbeid innad i komiteen og med styret.

Museumskomiteens leder Frøydis Christoffersen melder om en betydelig arbeidsinnsats, både på Hernestangen. Se egen rapport fra komiteen.

Samarbeid med Røyken kommune om turveiene:

Det er inngått en avtale mellom Historielaget og kommunen om vedlikehold av Oldtidsveien og Kyststien. I henhold til denne avgis hver høst en rapport til kommunen.

Oldtidsveien

Gruppen består av seks medlemmer og ledes av Bjarne Kjos. For 3 – 4 år siden ble alle oljede treskilt langs veien byttet ut med grønne skilt, da de gamle ble svarte og nærmest uleselige. De nye har klart seg bra. Det er gjort henvendelser til kommunen om at skiltet ved Rortunet må flyttes til fotgjengerfeltet, dvs. ca 50 meter nærmere Boligveien.

Kyststien

Gruppen ledes av Harald Melvold. Det er levert en detaljert rapport etter befaring høsten 2009 der man retter en del oppfordringer til kommunen. De seks medlemmene av gruppa har til sammen brukt 75 timer på ettersyn.

Aktiviteter

Oldtidsmarsjen ble avvirket etter tradisjonen 20.09.09

Markvandring: Det har vært to markvandring: Tur til Oscarsborg 7.juni, og tur til Bømarka 13. september der Harald Melvold viste oss nyoppdagede veifar og gravhauger langs Oldtidsveien.

Medlemsmøter:

Fylkesarkeolog Kjell Sønsterud holdt foredrag om oldtidsminner i Røyken 22.oktober. Jørn Jensen viste gamle bilder på julemøtet 3.desember.

Reguleringsplaner og veinavn

Historielaget er høringsinstans for reguleringsplaner og forslagsstiller for veinavn.

Regnskap og budsjett

	Note nr.	Regnskap 2009	Budsjett 2010
Driftsinntekter:			
Medlemskontingent		152 500	175 000
Leieinntekter Kornmagasinet		65 435	70 000
Tilskudd fra Røyken kommune		16 000	16 000
Tilskudd fra staten - Mølla		8 900	0
Inntekter arrangementer		10 375	10 000
Annonseinntekter vervebrosjyre		13 000	0
Gaver gitt på årsmøtet			16 000
Andre inntekter	1	24 280	20 500
Sum driftsinntekter:		290 490	307 500
Driftskostnader:			
Lønnskostnader			
Diverse lønnskostnader	2	38 666	36 500
Sum lønnskostnader		38 666	36 500
Øvrige driftskostnader			
Arbøker		45 630	45 000
Bygdemagasinet og kalendre		26 858	27 000
Strøm og kommunale avgifter	3	35 269	42 000
Reparasjon og vedlikehold	4	10 107	200 000
Utgifter til vervebrosjyre		31 980	0
Datautstyr		5 689	8 000
Kontingenter		1 900	2 000
Annonser og reklame		8 219	8 000
Diverse kontorutgifter	5	10 966	13 000
Utgifter arrangementer		15 653	8 000
Forsikringer		23 902	25 000
Andre driftskostnader	6	85 356	36 700
Sum øvrige driftskostnader		301 527	414 700
Sum driftskostnader		340 193	451 200
Driftsresultat		-49 703	-143 700
Finansinntekter:			
Renteinntekter bank		2 723	2 000
Sum finansinntekter		2 723	2 000
Årsresultat		-46 980	-141 700

REFERAT FRA ÅRSMØTE I RØYKEN HISTORIELAG KORNMAGASINET 11.MARS 2010

Dagsorden

Åpning

Valg av møteleder og referent

Godkjennelse av dagsorden

Årsberetning 09/10

Regnskap 2009

Fastsettelse av kontingent

Budsjett 2010/11

Innkommne forslag

Styrets forslag angående prioritering mellom lagets bygninger

Styrets forslag angående Grodalsmølla

Forslag om å opprette husstyre for Kornmagasinet

Valg

Retningslinjer for styret i årsmøteperioden

Til stede ca 40 stykker

Sak 1: Åpning

Leder Kjell Jørgensen åpnet møtet

Sak 2: Valg av møteleder og referent

Kjell Jørgensen ble valgt til møteleder, og Turid Sandvik til referent.

Sak 3: Godkjennelse av dagsorden

Dagsorden ble godkjent

Sak 4: Årsberetning

Merknad til avsnittet «Oldtidsveien»: Skiltet ved Rortunet er nå flyttet.

Det ble foretatt en strykning i siste avsnitt under punktet «Grodalsmølla». Årsberetningen ble deretter godkjent

Sak 5: Regnskap 2009

Kasserer Martin Aasgaard hadde meldt forfall, og regnskapet ble gjennomgått av Bjørn Eric Hansen. Laget hadde hatt større driftskostnader enn det var budsjettet for, slik at regnskapet viste et underskudd. Dette skyldes innredning av nytt kontor i 2. etasje på Kornmagasinet, jfr note 6.

Bjørn Fossnes gjorde oppmerksom på at utgiftene til Bygdemagasinet utelukkende dekker trykking, og ikke kontorutgifter (telefon etc). Redaktøren fikk tilsagn om å kunne kreve dekning av slike utgifter for framtida.

Oppsettet var blitt korrigerert (poster splittet opp) etter at regnskapet var trykt opp, slik at

det dokumentet som ble delt ut på møtet ikke stemte overens med det som ble vist på overhead. Riktig versjon vil bli trykt i Bygdemagasinet og lagt ut på hjemmesiden.

Revisjonsberetningen for 2009 ble lest opp, og viste at regnskapet var funnet i orden.

Leieinntektene på Kornmagasinet viste en nedgang siste år, noe som førte til en diskusjon rundt utleievirksomheten. Diskusjonen gjaldt tre punkter: Er det ønskelig med mindre utleie pga slitasje på bygget? Er det grunnlag for å gå gjennom vaktmesterkontrakten på ny dersom det er mindre utleie? Bør leia økes?

Møtet konkluderte med at den nye huskomiteen burde se på disse forholdene. Styret har myndighet til å fastsette leia.

Regnskapet ble godkjent med de kommentarene som var kommet.

Sak 6: Fastsettelse av kontingent.

Uforandret kontingent ble vedtatt.

Sak 7: Budsjett for 2010

Budsjettforslaget førte til en omfattende diskusjon. Flere mente at forslaget ikke tok høyde for de store vedlikeholdsutgiftene som kommer på Kornmagasinet, jfr den faglige tilstandsrapporten som stipulerer et vedlikeholdsbehov på kr 126.500.

Mette Ølstad fra styret forklarte at posten «reparasjon og vedlikehold» på kr 40.000 dreier seg om normale utgifter, og ikke har tatt høyde for den store utgiften vi vet kommer på Kornmagasinet. Dette skyldes at styret regner med salg av Grodalsmølla, og at inntektene derfra skal gå direkte til vedlikehold av Kornmagasinet.

Cato Christoffersen holdt på at budsjettet skal gi uttrykk for hva laget skal gjøre kommende år, og at det bør framkomme hvilke utgifter laget får for å vedlikeholde Kornmagasinet.

Dette førte til en diskusjon om hvordan man kunne dekke disse utgiftene.

Nestleder Kåre Selvik spurte om styret ville få frihet til å ta opp nødvendig lån for å ruste opp Kornmagasinet, men fikk ikke gjenklang for det. Flere gav uttrykk for at man heller burde prøve å få støtte fra kommunen, appellere til lokalt næringsliv, øke egeninnsatsen (f.eks salg av kalendere) eller appellere til bygdefolkets dugnadsånd gjennom salg av andelsbrev («vedlikeholdsandeler»).

Mette Ølstad mente kontakt med det lokale næringslivet var et godt forslag, men var pes-

simistisk når det gjaldt å mobilisere medlemmer til større dugnadsinnsats. Hvem skal gå rundt og selge vedlikeholdsandeler? Det er ikke så lett å mobilisere folk lenger. Hun mente det var bedre å legge inn en vedlikeholdssum i kontingenten for ett år.

Per Olav Berg foreslo at man i stedet for å heve kontingenten kunne sende ut en giro til medlemmene på 500 kr der man ber om støtte til å vedlikeholde Kornmagasinet.

Diskusjonen endte i et vedtak om å utsette sluttbehandlingen av budsjettet til etter sak 11 (Grodalsmølla).

Sak 9: Innkomne forslag

Det var ingen innkomne forslag.

Sak 10: Styrets forslag angående prioritering mellom lagets bygninger.

Styret ønsket å prioritere lagets bygninger i denne rekkefølgen: 1) Kornmagasinet, 2) Hernestangen, 3) Grodalsmølla. Prioriteringen ble enstemmig vedtatt.

Sak 11: Styrets forslag angående Grodalsmølla

Denne saken vakte mye debatt og endte med at styrets forslag om å avhende Grodalsmølla ble nedstemt med 18 mot 14 stemmer. (Antall avholdende ble ikke talt.)

Styret, med hjelp av en ad hoc-komite bestående av Terje Martinsen og Jørn Jensen, samt formann i møllekomiteen Bernt Otto Hauglin, hadde brukt tiden siden forrige årsmøte på å utrede og diskutere saken. Styret, med støtte av Bernt Otto Hauglin, hadde kommet til en annen konklusjon enn ad hoc-komiteen.

Styrets argumentasjon gikk langs to linjer: Det første argumentet gjaldt kostnadene ved å vedlikeholde og oppruste bygget, noe som styret mente oversteg det Røyken Historielag har kapasitet til, spesielt i en situasjon der Kornmagasinet trenger omfattende vedlikehold. Mølla er dessuten rangert med siste prioritet av lagets tre eiendommer. Man hadde hatt fagfolk (tømremester Tore Sønju og bygg- og tømremester Trond Fjell) til å være med på befaring. Faglig tilstandsrapport var utarbeidet av Tore Sønju. Overslag viser at nødvendige arbeider for å sette Mølla i «nullstilling», dvs. for å hindre ytterligere skader o.l., kommer på kr. 150.500. En ren nødreparasjon er anslått til mellom 30 og 50 tusen kroner. For å sette Mølla i bygningsmessig god stand går anslaget ut på at det kreves et par millioner kroner.

Det andre argumentet gikk på hva bygget er tenkt brukt til. Opprinnelig tanke fra det styret som i sin tid kjøpte bygget var at det skulle fylle behov for lagringsplass for gamle landbruksredskaper, eventuelt også brannsikkert arkiv. Styret mente dette behovet kunne dekkes på rimeligere måter andre steder. Det finnes mange tomme driftsbygninger i bygda. Skal man beholde mølla, må det være for å bruke bygningen til. Skal man beholde mølla, må det være for å bruke bygningen til det den opprinnelig ble brukt til. Muligheten for å etablere et møllemuseum som kunne vise den opprinnelige historiske bruken av bygningen synes imidlertid vanskelig fordi nesten ingenting av det opprinnelige mølleutstyret er intakt. Den siste vurderingen var gjort av maskiningeniør Bernt Otto Hauglin (formann i Møllekomiteen).

Styret hadde hatt møte med Bondelaget og Skogeierlaget for om mulig å finne samarbeidspartnere, spesielt etter som man mente disse bransjeorganisasjonene kunne ha interesse av å hjelpe til med å ta vare på gamle redskaper fra jordbruket. Dette hadde ikke gitt noe resultat. Bondelaget og Skogeierlaget har erklært at de ikke ser seg i stand til å støtte et slikt prosjekt.

Styret med støtte fra lederen av møllekomiteen, Bernt Otto Hauglin, hadde konkludert med at Mølla, som et prosjekt nummer tre etter Kornmagasinet og

Hernestangen, var en for stor oppgave for Historielaget, og gikk derfor inn for å selge. Gjennom et slikt salg håpet man også å kunne finansiere den større nødvendige opprustningen av Kornmagasinet.

Nestleder Kåre Selvik hadde snakket med tidligere eier Truls Stokker som ønsker at mølla skal bevares. Han har forkjøpsrett, og ønsker forhandlinger om gjenkjøp ved et eventuelt salg.

Styret fikk støtte av Cato Christoffersen, som opprinnelig hadde sittet i det styret som gikk til innkjøp av mølla. Han hadde nå endret syn. Han påpekte det forfallet som har skjedd, og at det gjennom disse åra hadde vært møllekomiteer uten at det var kommet noe ut av det. Han påpekte også de manglende parkeringsmulighetene og den vanskelige adkomsten på vinterstid. Han mente det ikke lenger var Historielagets oppgave å ta vare på bygningen, og at lagring av redskaper kunne foregå annet sted, f.eks på Hernestangen. Han støttet styrets forslag og konkluderte med at det ikke er liv

laga med mindre vi investerer hundretusener.

En annen møtedeltaker som tok ordet mente, ut fra egen erfaring, at det ville bli vanskelig å få folk til å gjøre dugnadsarbeid der nede, og spurte om arbeidet skulle settes bort til et firma. Det ble hevdet at det er så lavt under taket at bygget aldri vil bli godtatt som forsamlingslokale. Det ble konkludert med at det er en altfor stor oppgave for et historielag å ha mølla.

Flere av de frammøtte gikk mot styrets forslag og gikk inn for at historielaget fortsatt burde eie Grodalsmølla. Terje Lønseth ønsket å korrigere styrets saksframlegg, og mente det var feil at turbinen fra 1918 ikke lot seg restaurere. Han var også opptatt av verdien og evt. bruksmuligheten av fallrettighetene.

For øvrig gikk argumentasjonen langs to linjer.

Ole Rud, tidligere leder for det styret som i sin tid hadde kjøpt mølla, gikk sterkt inn for å beholde eiendommen. Hans argument var at mølla ville egne seg ypperlig til det formålet den opprinnelig var tenkt til, nemlig som lagerplass for gamle landbruksmaskiner. Det ligger mange gamle redskaper rundt om på gårdene som laget bør ta et ansvar for å bevare. Tar vi ikke vare på disse tingene, blir de kastet. Det var en klar forutsetning overfor et enstemmig årsmøte som den gang vedtok å kjøpe mølla at det ville bli mye dugnadsinnsats.

Også Ole Sønju påpekte at da mølla ble kjøpt, så var ikke poenget at man skulle bruke bygningen til det den opprinnelig var blitt brukt til. Man hadde som hensikt å bruke den til utstilling av gjenstander. Fallrettighetene var en tilleggsgevinst, uten at man tenkte at de skulle brukes.

Bjarne Kjos hadde også sittet i det styret som kjøpte mølla. Han mente at det nåværende styret var farget av at de allerede for ett år siden hadde tatt standpunkt om å selge mølla. Han mente at den faglige tilstandsrapporten kunne leses på ulike måter, og tolket det slik at mølla tross alt var i relativt god stand. Han sa seg enig i at nødvendig vedlikehold ville bli en stor utgift, men mente man burde ha is i magen.

Terje Martinsen og Jørn Jensen (ad hoc-komiteen) var begge av den oppfatning at det ville være flaut og defensivt av Historielaget å selge mølla. Begge mente dette ville være en forhastet slutning. De var imidlertid ikke så opptatt av på det nåværende tidspunkt å ta

stilling til hva mølla skulle brukes til. Deres oppfatning var at dette er et kulturhistorisk verneverdig bygg med bruksmuligheter, og at historielaget derfor bør ta vare på bygget. De fikk støtte av Per Olav Berg. Disse mente at man i først omgang måtte få gjort førstehjelpsarbeidet, så får bygningen stå og man får ta tida til hjelp. De mente at det tross alt var relativt små midler som skulle til for å sikre bygget. Per Olav Berg mente styret var kommet i salgsmodus fordi det står så dårlig til på Kornmagasinet. Alle tre var enige om at man burde bruke minimalt med penger, men beholde mølla i Historielagets eie.

Mette Ølstad refererte til at det i løpet av hennes to år i styret hadde vært mange og lange diskusjoner og mange innspill. Det dreier seg om ulike oppfatninger om hva man skal bruke mølla til og hva Historielaget skal drive med. Styret hadde kommet til at det ut fra de midlene og den kapasiteten laget rår over, ikke er Historielagets oppgave å ta ansvar for Grodalsmølla. Det er et stort prosjekt. Hun mente det var viktig å ta diskusjonen, og at man måtte ende opp med en avstemning der flertallet fikk avgjøre.

Bjørn Fossness uttrykte forståelse for styrets fortvilelse. Det finnes ikke lenger noen «firerbande». Han mente at de som nå hadde talt varmt for mølla, hadde påtatt seg en oppgave. Selv var han ærlig på at han ikke hadde tid til å gjøre noen innsats der. Han ba folk tenke over dette før de gikk til avstemning. Voteringen viste 18 stemmer for å beholde mølla, og 14 for å selge. Styret tok det til etterretning.

Gjenopptakelse av sak 7: Budsjettet

Møtet måtte nå ta stilling til budsjettet på bakgrunn av vedtaket om å beholde mølla. Dette innebar at budsjettet måtte ta høyde for 50.000 kr til nødreparasjon av mølla, pluss 126.500 til vedlikehold av Kornmagasinet. Posten til vedlikehold som var satt til kr 40.000 måtte derfor økes.

Spørsmålet var da om underskuddet skulle tas fra lagets oppsparte midler, eller om man skulle øke inntektssida i budsjettet. Per Olav Berg mente det måtte være mulig å budsjettere med framtidige inntekter fra innsamlinger, slik man gjør i hjelpeorganisasjoner. Han sa seg villig til å være med på en idédugnad sammen med styret om hvordan laget kunne skaffe penger.

Forslaget om å øke utgiftssida ved å øke

inntektssida gikk til votering, men fikk kun 5 stemmer. Dermed hadde man den inntektssida som styret hadde foreslått.

Etter dette var det kun ett reelt forslag: Posten vedlikehold / reparasjoner økes til kr 200.000. Dette innebærer et driftsunderskudd, og at laget bruker opp sin likviditet. Dette gikk til avstemning og ble enstemmig vedtatt.

Sak 11: Forslag om å opprette husstyre for Kornmagasinet
Forslaget ble vedtatt.

Sak 12: Valg

Valgkomiteen ved Harald Melvold la fram sitt forslag. Leder Kjell Jørgensen hadde trukket seg, og ble erstattet av nestleder Kåre Selvik. Kasserer Martin Aasgaard hadde også trukket seg, og ble erstattet av Mai Risløkken, profesjonell regnskapsfører som også har ført regnskap for Idrettsforeningen. To av de gamle styremedlemmene som var foreslått på nytt, nemlig Bjørn Eric Hansen og Mette Ølstad, ønsket nå, på bakgrunn av vedtaket i sak 11, å trekke seg fordi de ikke så seg i stand til å sitte i et styre som skulle ta ansvaret for Grodalsmølla. Bjørn Eric Hansen lot seg likevel overtale til å ta nestledervervet, mens Mette Ølstad holdt fast ved sin beslutning. Etter benkeforslag ble hun erstattet av et medlem som under debatten hadde markert seg som mølletilhenger, nemlig Terje Lønseth. Formannen i det nyopprettede husstyret, Bernt Otto Hauglin, hadde sagt seg villig til også å sitte som varmann i styret, noe som er ment å legge til rette for et tett samarbeid mellom styre og husstyre. Det nye styret kom da til å bestå av:

Nye medlemmene merket med *kursiv*.

Kåre Selvik (leder), Bjørn Eric Hansen (nestleder), *Mai Risløkken (kasserer)*, Turid Sandvik (sekretær), *Terje Lønseth (styremedlem)*, Bjørn Fossness (vara), Jan Bjerknes (vara), *Bernt Otto Hauglin (vara)*.

Den nye huskomiteen består, i tillegg til leder Bernt Otto Hauglin, av Jens Sundby og Ottar Bergli.

To av komitélederne overlot sin plass til et annet medlem i komiteen, slik at Bjørn Eric Hansen overtok som leder av Museumskomiteen for Frøydis Christoffersen, og Arne Myrvang som leder for Slechts- og gårdshistorie for Odd Arne Svendsrud.

For øvrig skjedde det en begrenset utskifting av komitémedlemmer ved at Aslaug Hegg i Arrangementskomiteen ble erstattet av Ingrid

Bjørnstad, og Ole Kjølén gikk inn i komiteen for Oldtidsveien i stedet for Kjell Ingebretsen.

Fordi styret hadde kalkulert med et vedtak om å avhende mølla, var det ikke valgt noen møllekomité. Et forslag fra salen var at man kunne opprette en støttegruppe. Etter forslag fra Kjell Jørgensen ble det akseptert for at styret skulle få fullmakt til å opprette en slik arbeidsgruppe.

Den PR-gruppa som var blitt opprettet på forrige årsmøte ble nedlagt ettersom Per Olav Berg ikke så seg i stand til å fortsette som leder. Styret vil overta ansvaret for markedsføring, men be om bistand ved behov.

Utdeling av hederstegn: Hederstegn ble tildelt Harald Melvold og Bjørn Fossnes (se bilde og omtale på lagets hjemmeside).

Sak 13: Retningslinjer for styret i årsmøteperioden

Nyvalgt leder Kåre Selvik overtok nå ordet og ba om innspill fra salen. Det ble naturlig nok en del diskusjon om mølla og de framtidige utgiftene til vedlikehold av mølla og Kornmagasinet.

Per Olav Berg presiserte at hans innstilling når det gjaldt mølla utelukkende gikk ut på at Historielaget bør eie den, og bruke minimalt med penger inntil videre. Han oppfordret styret om å gå til næringslivet for støtte, og fulgte opp ved å bevilge kr 10.000 fra eget firma.

Dette fikk Terje Martinsen til å reise seg, og som en av dem som hadde talt varmt for mølla tidligere på kvelden, gav han bort kr 5000 øremerket mølla. Anne Berit Hella fulgte spontant opp ved å gi kr 1000.

Cato Christoffersen oppfordret styret til å arrangere flere medlemsaftener med positivt innhold av historisk art. Dette er noe som engasjerer medlemmene. Han foreslo to medlemsmøter på våren og to på høsten, foruten markvandringene. Han ønsket også et nytt «Kjenn din bygd»-kurs.

Bjørn Eric Hansen fortalte at det etter forslag fra Ole Sønju ville bli et bygdestevne på Hernestangen i begynnelsen av juni.

Arrangementskomiteen hadde som alltid stelt hyggelig i stand med kaffe og vafler, samt utlodning.

TURID SANDVIK (REFERENT)

Rapport fra Museumskomiteen

Komiteen har i 2009 lagt ned en betydelig Karbeidsinnsats, både på Hernestangen, Kornmagasinet og Mølla.

Vi har møttes kl. 11.00 så godt som hver torsdag (med unntak av juli) med matpakke, kaffe og godt humør.

Bygdesamlingen i 2.etg. på Kornmagasinet måtte avgi plass til kontor. Historielagets STORE samling av gamle årbøker og Bygdemagasin ble pakket og kjørt til mølla for oppbevaring. Bygdesamlingen måtte omorganiseres, gjenstander pakkes bort og en del kjørt til Hernestangen. Fortsatt registrering av nye og gamle gjenstander.

Låven på Hernestangen

Her var det mye å ta tak i etter mange års vanstell. Mange års skitt og rot ble ryddet og kjørt vekk, og fram fra rotet dukket det opp så mangt. Veggen opp til repoet ble panelt, liksom en del av veggen nede i låven. To gamle vever satt opp, ei bryggepanne kom fram i lyset, en gammel, svart komfyr ble flyttet til Gjellumstua. Det ble også et gammelt, fint spisebord.

Oppunder taket henger nå et par sleder. Repoet i «2.etage» har fått en liten utstilling. Mye godt arbeid er utført, mye godt arbeid

gjenstår. Låven har fått strøm og lys både ute og inne.

Gjellumstua, som har «ett rom og kjøkken», har blitt vasket ned og innredet. Stua har fått gardiner, bilder, ryer, sengebenk, skap, taklampe osv. Kjøkkenet har fått svartovn, kjøkkenbord, stoler, skap, leksepult, badekar(!) osv. Dyktige og arbeidsomme hender har montert, snekret, malt, reparert, skrudd opp og fikset. «Gammel» kjøkkenbenk er bestilt hos en hjelpsom snekker. Vi har brukt av det vi har i Historielaget og også bidratt med egne ting.

Laftebua fungerer foreløpig som oppbevaringsplass for gjenstander som ennå ikke har fått plassen sin. Gamle sirkelsagblader og isskjæringsager henger på veggen utvendig.

Uteområdet er ryddet. Råtten, nedrast skigard kjørt bort. Rosebusker og bærbusker stelt. Blomsterbed stelt. Gammel takstein solgt. Gjellumstua har fått utelys.

Avkjørselen til Hernestangen har fått skilt med tekst: «Gjellumstua – Røyken Historielag» samt «kringle».

Museumskomiteen sto for suppestasjonen på Mellom-Bø under Oldtidsmarsjen i år også.

Et utdrag av det Museumskomiteen har bidratt med i 2009 til lagets ve og vel.

FRØYDIS CHR.

OBS!

Killingstads gamle Røykenbok

fra 1928 er fortsatt til salgs

til medlemmer for

kr. 100,-

Vi gjør oppmerksom på at boka dekker helt andre emner enn hva de nye bygdebøkene omhandler og er derfor fortsatt interessant lesning

Bøe etter 1750

Mange Røykenslekter har forbindelse til Lier. Under gjennomgang av Liers Historie av Olav Bjerkås har jeg truffet på personer som er beskrevet i Røykenboka fra 1928. Ved nærmere granskning har jeg også funnet svar på spørsmål som gjaldt den gamle slekta på Bøe, som drev og delvis eide gården fra siste halvdel av 1600-tallet. Denne slekta så ut til å forsvinne fra Bøe med Peder Pedersen, som var født i 1753. Nå viser det seg at han bodde en periode i Lier, men kom tilbake til Bøe rundt 1802. Da han døde i 1817 var han eier av halve Bøe, og sønnene Peder og Hans beholdt denne delen til rundt 1836. Da solgte de gården til slektninger fra Lier etter at de hadde flyttet til Rakkestad i Østfold.

Peder Pedersens far het også Peder Pedersen. Han var født i 1716 og var gift med Maren Andersdatter. Hun var datter av Anders Aslaksen på Brøholt, som var sønn av Aslak Amundsen Kjekstad. Begge var lensmenn i Røyken, og var sannsynligvis det nærmeste man kommer overklasse i Røyken på den tiden. Det ser i hvert fall ut til at Maren var svært bevisst på hvem familien skulle omgås og hvem barna skulle gifte seg med. Peder døde i 1757, og Maren giftet seg igjen med Truls Reiersen fra Killingstad i Hurum. Det var han som kjøpte løsningsretten til Bøe av kongen i 1773, og som satt med gården til rundt 1802. Det er uklart hva denne løsningsretten innebar, det var Marens sønn Peder fra første ekteskap som var odelsarving, men det er mulig at løsningsretten bevirket at gården ble delt, sannsynligvis i 1792. Gården ble da delt likt mellom Marens sønner, Peder Pedersen fra første ekteskap og Andreas Trulsen fra det andre ekteskapet. Peder fikk den delen som i dag er Nord- og Mellom Bøe, mens Andreas fikk Sør-Bøe.

Andreas forble ugift til han var 60 år, da han i 1822 giftet seg med kusinen Anne Kirstine Amundsdatter. Hun var 36 år og datter av Amund Andersen Hekleberg som var bror av Maren. Ekteskapet var barnløst, og etter at Andreas var død i 1835, giftet hun seg med den 18 år yngre Anders Ellingsen fra Veffersstad i Lier. Han døde i 1841, og det gikk 5 år før Anne Kirstine giftet seg igjen, med Erik Pedersen fra Bleiker i Asker. Denne gangen var aldersforskjellen 29 år. Hun døde i 1861. I 1865

var Erik Pedersen og hustru Kaja Olsdatter fra Kristiania eier av Sør-Bøe, og han var fortsatt eier i 1886.

Ingeborg Trulsdatter, søster av Andreas, ble i 1787 gift med Tosten Helgesen på Gullaug i Lier. Hans søster Marthe Helgesdatter ble i 1788 gift med Ingeborgs halvbror Peder Pedersen, som kjøpte halvparten av gården Hval i Lier. Peder og Marthe bodde der til rundt 1802, da de solgte gården og flyttet til Nord-Bøe. Peder døde i 1817, og gården ble overtatt av sønnen Peder Pedersen, som var født i 1793 på Hval i Lier. Han flyttet til Rakkestad i 1825, og broren Hans drev Bøe til 1732, da også han flyttet til Rakkestad. Peder står som eier av gården da den i 1836 blir solgt til Paul og Hans Simenssønner fra Lier. Deres mor var Anne Maria Helgesdatter, søster av Tosten Helgesen og Marthe Helgesdatter, og de var derfor søsknebarn av Peder og Hans Pedersønner.

Maren Aslaksdatter hadde barna Gubiør og Peder i sitt ekteskap med Peder Pedersen, og Ingeborg, Andreas, Maren Kristine, Peder, Sara og Anna i sitt ekteskap med Truls Reiersen. Gubiør Pedersdatter ble i 1775 gift med lensmannen Hans Madsen Fritz på Hotvedt i Røyken. Ingebor Trulsdatter ble (som nevnt idligere) gift i 1787 med Tosten Helgesen på Gullaug i Lier. Han hadde samme året kjøpt Mellom Gullaug og overtatt halve Nordre Gullaug fra faren Helge Larsen. Året etter ble Marens sønn Peder Pedersen gift med Tostens søster Marthe Helgesdatter. Tre av de andre barna, Andreas, 39, Sara, 30, og Anna, 20, bodde hos faren på Bøe i 1801. Alle var ugifte. Peder Trulsen døde som barn, og Maren Kristine har jeg ikke funnet noe mer om. Peder var 35 år da han giftet seg, Ingeborg var 28 og Andreas var 60 da han giftet seg med sin kusine, som var 36. Den høye andelen av ugifte og sene ekteskap kan skyldes at slekten gjennom Maren hadde kommet på et sosialt nivå der man ikke kunne gifte seg med hvem som helst.

Peder Pedersen og Marthe Helgesdatter på Hval fikk barna Peder (1793), Maren (1796), og Hans (1800). Sommeren 1799 brant våningshuset på Hval ned, og for å få opp nytt hus før vinteren hogg Peder «soppgran» til tømmer. På grunn av hastverket ble huset ubrukbart som vinterbolig, og i 1802 solgte Peder gården

og flyttet hjem til Bøe med familien. Det er sannsynlig at hans andel av Bøe ble drevet av Andreas Trulsen og stefaren i den perioden han bodde i Lier. Røykenboka sier at det var stesønnen Anders Ellingsen som forlangte deling av gården, men dette må ha vært Truls Reiersens stesønn Peder Pedersen. Anders Ellingsen var som nevnt gift med Andreas Trulsens enke, og var bruker av Søndre Bøe fra 1836 til 1841. I vanlig forstand var Peder Pedersen odelsarving til hele Bøe og burde hatt den løsningsretten som Truls Reiersen kjøpte. Så det var ikke mer en rett og rimelig at han fikk beholde halve gården. Og det var Nordre Bøe, ikke Søndre som det står i Røykenboka. Her fortelles også at Peder og Hans Bøe kom til Rakkestad med skreppa på ryggen og noe få daler i pungen. I virkeligheten kom de med hele familien, og i hvert fall Hans hadde kjøpt Herrefoss før han flyttet inn.

I 1836 er følgende personer meldt utflyttet fra Lier til Røyken: Simen Paulsen Mehren, hustru Anne Maria Helgesdatter og barna Paul (37), Marthe (32), Hans (29) og Anne (27). Det var også en datter Birte Helene, men hun er ikke med i flyttingen. Anne Maria Helgesdatter var som nevnt søster av Marthe Helgesdatter som var gift med Peder Pedersen, far til Peder og Hans, og hun var søster av Tosten Helgesen som var gift med Peders halvsøster Ingeborg Trulsdatter.

Det var således tre søsken som fikk tilknytning til Bøe. De kom fra gården Bekkevar i Lardal kommune i Vestfold, der foreldrene Helge Larsen og Berthe Tostensdatter hadde vært brukere fra 1762. I 1782 kjøpte de Nordre Gullaug i Lier og flyttet dit. Helge Larsen kom opprinnelig fra gården Grette i Sandsvør (nabokommunen til Lardal), mens Bertes foreldre og søsken kom til Bekkevar i 1752. Berthes far Tosten Jørgensen var født på gården Førle i Flesberg, men det er ukjent hvor familien bodde før de kom til Lardal.

Og Anne Maries mann Simen Paulsen? Han ble født i 1768 på gården Øksne i Lier. Han ble gift i 1799, og familien bodde på Hafskjold, Viulstad og Meren. Simens foreldre var Paul Simensen Øksne og Marte Audensdatter. Marthe kunne føre sin slekt tilbake til 1400-tallet, til en Niels Svendsen som ble adlet og fikk tilnavnet Tordenstjerne. Paul Simensen ble født på Øksne i 1742 av foreldre Simen Paulsen og Astri Olsdatter. Astri var datter på Øksne,

Simen Paulsen ble i 1702 født i på gården Justad. Foreldrene var Paul Simensen og Maren Bentsdatter. Paul Simensen kjøpte gården Justad i Lier i 1697. Han kom fra gården Røer på Nesodden, og var sønn av Simen Paulsen Vold fra Bærum og Maren Christophersdatter Røer. Hun var enke etter Hans Paulsen Røer, som døde i 1667. Ved skiftet etter ham måtte hun skrive under på at hvis hun giftet seg og fikk barn i sitt nye ekteskap, skulle disse ikke være arveberettigede, og hennes arv i gården skulle gå udelt over til barna av første ekteskap.

Marens etterslekt er ellers beskrevet i en slektsbok av Paul Knoph Røhr fra 1920. Hans far Hans Otto Røhr bodde på Sætre i Heggedal fra 1884 og anla Sætre Kjeksfabrikk der.

DAGFINN LANGSØ

**Glem ikke at Røyken Historielag
har en fin hjemmeside:**

historielaget.no

**Her kan du finne mange bra tips
og linker**

Bøe i Røykenboka

Iboka Røyken Bygd før og nu av A. Killingstad (fra 1928) er gården Bøe ganske utførlig beskrevet. Jeg hadde tidligere kartlagt brukerrekkfølgen fra 1600-tallet, en ubrutt far sønn rekke fra Guttorm, født ca 1616, til den Peder Pedersen som døde i 1756. Etter å ha studert Liers Historie av Rolf Fladby og Ola Bjerås, har jeg funnet ut at den samme slekta blev på Bøe i enda 80 år. Når jeg sammenlignet mine funn med ovennevnte beskrivelse, fant jeg ut at denne ikke bare var ufullstendig, men også feil på flere punkter. Jeg har her gjengitt deler av beskrivelsen, og gitt kommentarer der jeg mener den er ufullstendig eller feil. Beskrivelsen av Peder og Hans i Rakkestad, og Paul og Hans Simensens familie er ikke kommentert.

Røykenboka:

Matr.nr. 37 for tiden delt i 3 større bruk: Br. 1, br. 5 og b. 7 samt en rekke småbruk. Bø er en gammel gård. Den nevnes således i erkebisp Øisteins Røde bog fra år 1400.

Nogen år senere nevnes atter Bø. I et diplom fra 1412 heter det at *Thorgils Smidsson* har solgt 2 markebol i gården Bø til Haakon Baardsson. I brevet sier Torgils: «Ek hafuer sælt Hakond Bardzsyne twigjæ markabol jordher i Bønæ som ligher i Røkina sokn i Myrahvaruæ frialsa och heimhollæ firi hværjæ mannæ».

I 1416 nevnes at *Orm Baardsen* med sin hustru Ingeborg Hallvarddatters samtykke solgte j markebol iord i Søndre Bø til sin bror *Hallvard Baardsen*, hvorfor han også fikk betaling.

Så hører vi intet om Bø før 1508. Da nevnes 2 brukere: *Johanes j Bøø* og *Suen j Bøe*. I 1664 opføres *Guttorm paa Bøe*; som bruker. I matr. av 1723 fins anført 2 opsitterer, som er selveierer for 2 skp. tunge og 1 skp. 5 lisp. salt. Da hadde gården matr. nr. 41. De to brødre *von Langen* som av kongen var ansatte for å undersøke og verdsette fylkets skoger, nevner 1739, 2 opsitterer på Bøe, *Per Peerson* og enken *Gunbre Nielsdatter*. Om skogen forteller disse tyske forstmesterer blandt annet, at den er delt i 2 naturlige deler skilt ved en dal. Den østlige del «har god bunn med allesteds voksende hård løvskog og dertil gamle «Reliquier» fra de uthuggede furuer og graner. Den annen del har også god bunn og er «dertil besatt med 50-årige graner, unge birke, ask og hassel».

I årene 1655-58 var Peder bruker av Bøe, og det er rimelig å anta at Guttorm Bøe, som var 48 år i 1664, var sønn av Peder. Guttorm var bruker til ca 1690. I 1677 fortalte han at han for 32 år siden tjente for Olle Askestad i 12 år. Han var lagrettemann i mange år og betalte sine skatter og regninger når han skulle. På folkemunne ble han kalt Pindskjeggen. I 1688 omtales Karen og Siri Bøe, en av dem kan ha vært enken som betalte skatt i 1690. Sønnen Peder Guttormsen har svart skatt fra 1690. I 1699 møter sønnen Anders Guttormsen på tinget på vegne av enken.

Peder Guttormsen var født ca 1656. Han var gift med Ingeborg Jonsdatter fra Veiar i Røyken (ca 1654-1708). Tre av barna er kjent: Peder, f ca 1687, Hans, f ca 1699 d 1726, og Aasle, f 1706.

Anders Guttormsen var født ca 1668. Han var gift med Ingeborg Larsdatter (ca 1670-1742) og de hadde barna Anne, f 1704, Guttorm f, 1707 d 1737, Jens, f 1710, Lars, f 1714, og Siri, f 1717.

Brukerne av Bøe var leilendinger. Men i 1705 kjøpte Peder og Anders gården Bøe av toller Heinrich Lachman i Drammen. Samtidig lånte de 450 riksdaler av Peder Pedersen Møller i Christiania.

Peder Guttormsen døde året etter, og Anders må ha stått for driften av gården en periode. I 1711 ble Peders sønn Peder Pedersen gift med Marthe Halvorsdatter fra Gjellum i Røyken. Hun døde året etter, og Peder ble gift på nytt med Gulbiør Nielsdatter, f ca 1683, muligens i Sande i Vestfold. De fikk barna Ingebor, f 1714, Peder, f 1716, Maren, f 1718 og Martha, f 1720. Ingebor ble (sannsynligvis) gift med Ole Eskildsen på Stokker i Røyken, Maren ble gift med Hans Olsen Rød, og Marthe ble gift med Amund Olsen Gjerdal.

I 1737 har Gulbiør blitt enke, og hun (Gulbiør Nielsdatter Aasnes i Sande sogn) kjøper det Anders Guttormsen eier i gården og blir eier av hele Bøe. Anders skal ha plassen Kilaas og levebrød av gården så lenge han lever. Anders døde på denne plassen i 1747. Gulbiør, som døde i 1760, må ha drevet gården sammen med sønnen Peder. Han ble i 1750 gift med Maren Andersdatter fra Breholt i Røyken, og de fikk barna Gulbiør f 1751 og Peder f 1753. Gulbiør ble i 1775 gift med Hans Madsen Fritz fra Åros, som senere ble lensmann i Røyken.

Peder så ut til å bli gående som ungar, og rundt 1887 forsvinner han fra kirkebøkene i Røyken.

Røykenboka:

Et interessant kongebrev fra år 1773 har merkelige ting å meddele oss om gården Bø's historie. I tiden etter den store nordiske krig blev mange kirker av kongen solgt til private. Likeledes avhendet han mange gårder hvori kronen hadde enten hel eller delvis eiendomsrett. Bø var en sådan gård. Da kongen i 1740 lot utgå en plakat om at der skulde holdes offentlig auksjon over forskjellig krongods, blev Bø solgt til *Truels Reiersen for 20 riksd.* Dette fremgår av et originalt dokument stemplet med kongens segl og hans egen underskrift.

Kongebrevet, hvorav tittelsiden hitsettes i fak-simile, lyder i utdrag således: „Vii Christian den Syvende af Guds Naade Konge til Danmark og Norge de Venders og Gothers, hertug udi Slesvig, Holsteen Stormaren og Ditmarsken, Greve udi Oldenburg og Delmenhorst.

Gjøre vitterligt:

---Saa efterdi Vi allernaadigst haver approberet den i saa Maade holdte auction over Løsnings-Retten til det udi Buskeruds Amt befindende Reluable Gods, og derefter ved allernaadigst Resolution av 2. september 1758 overladt til daværende Opsidder Peder Bø Reluitions Retten til 2 Skip. Korn, 1 Skip. 5 Lisp. Salt eller 2 Skp. 18 3/4 Lisp. Tunge udi Gaarden Bøe i Røgen Sogn, imod anbudne 20 Rdl., hvilke Tyve Rigsdaler den efterkommende Opsidere *Truels Reiersen Bøe* der er i Ægteskab med ermeldte afgangne *Peder Pedersen Bøes* efterladte *Enke Maren Andersdatter*, efter Ober-Krigskommisær og Kasserer Holtets indkomne Qvittering af Dato 15 December 1758 rigtig haver erlagt; – altsaa bekiende Vi ved dette Vores aabne Brev og Skiøte med foranførte Vilkaar samt under deri forbeholdenhet at ifald der efter den tid da Godset blev udlagt til Kronen dertil maatte være indtaget Almendingsskov, haver eller giver den kjøbende herpaa med dette Skiøde Ingen Hjemmel; allernaadigst at have solgt og afhændet, ligesom Vi og hermed sælge og afhænde Løsnings-Retten til 2 Skip Korn, 1 Skip. 5 Lisp. Salt eller 2 Skip. 18 3/4 Lisp. Tunge udi bemeldte Gaard Bøe, fra Os og Vores kongelige Arve Successorer i Regjeringen til merbemeldte *Truels Reiersen Bøe* og Arvinger, eller efterkommende Eiere, med al den Rettighed som Os dertil har fulgt, indtat

undtagen saaledes at Os denne under Løsningen ford beholdne Rettighed herefter skal følge og tilhøre bemeldte *Truels Reiersen Bøe* og Arvinger eller efterkommende Eiere til Evindeligh Arv og Eiendom, saa at de paa foranmeldte Maade samt efter Lov og Forordninger, ved Kiøb og Salg, Afstaaelse og Contracter, maa gjøre sig samme saa nyttig som de bedst ville og kunne.

Givet paa Vort Slot Christiansborg udi Vor Kongelige Residentz Stad Kiøbenhavn den 5. April 1773.

Under Vores Kongelige Haand og Segl.
• Christian R.

Dette dokumentet handler om løsningsretten til gården Bøe, ikke eiendomsretten til gården. Det må antas at løsningsrett er det samme som odelsrett, og at kongen med dokumentet fraskriver seg alle slike rettigheter til gården. Løsningsretten ble tilbudt Peder Pedersen i 1758, men da var han allerede død, og det ble Marens nye mann Truls Reiersen fra Killingstad i Hurum som betalte 20 riksdaler og fikk overdratt retten til seg og sine arvinger. Men slik odelsretten ble praktisert var det Peders eldste sønn som var rett odelsarving.

Røykenboka:

I *Truels Reiersens* tid har visstnok gården fremdeles vært samlet. Men da *Andreas Truelsen Bøe* blev eier, deltes gården 1792. Hans stedsønn vilde han skulde dele den, men han kviet sig lenge. Hver gang det var på tale sa han: «Halve Bø er intet å leve på». Men det laget sig så likevel at Nordre Bø blev skilt fra. Stedsønnen fikk Søndre Bø. *Andreas Ellingsen Bø* (stedsønnen) var gift med *Anne Kristine* fra Ølstad, Røyken. Det var henne som var gift 3 ganger. Hennes annen mann var fra Lier. Den tredje mann het *Erik Pedersen Bleiken* fra Asker. Hans *Hansen Drengsrud* i Asker var også en tid eier av Bøe. Se derom under gården Brøholts historie.

Dette avsnittet gir mening hvis stesønnen heter Peder Pedersen og stefaren heter Truls Reiersen. Da Peder forsvant fra kirkebøkene i Røyken, dukket han opp i Lier. Truls og Marens eldste datter Ingeborg ble i 1787 gift med Tosten Helgesen på Gullaug i Lier. Enten oppstod det søt musikk, eller gifteknivene ble tatt i bruk, for i 1788 ble Ingeborgs halvbror Peder Pedersen gift med Tostens søster Marthe. Peder kjøpte halvparten av gården Hval i Lier, og

familien slo seg ned der. På dette tidspunktet trodde kanskje Peder at han risikerte å miste Bøe. Som vi ser ville ikke Truls dele gården, men la sønnen Andreas overta det hele. Om problemet ble løst innen familien, eller om det ble avgjort i retten vites ikke, men det var Peder som fikk Nord-Bø. Han ble boende i Lier, men i 1899 brant våningshuset der ned. Det fortelles at Peder hogg «soppgran» for å få opp nytt hus før vinteren, men tømmeret og hastverket gjorde at huset ble ubrukbart som vinterbolig. I 1802 solgte Peder gården og flyttet tilbake til Bøe. Peder og Marthe hadde barna Peder, Maren og Hans da de kom til Bøe. Peder døde i 1817, og omtales da som eier av halve Bøe.

Røykenboka:

De næste eierer av Bø var 2 brødre fra Lier. De var fra gården Hval ved Frogner kirke. De kjøpte Nordre Bø. **Peder** giftet sig med Maren Pedersdatter Gunnerud, Røyken, Han var en meget driftig mann som senere kom til å innta en fremtredende stilling i Rakkestad, Smaaleneene hvortil han flyttet 1824. Da kjøpte han gården **Gjølstad**, en av bygdens største eiendommer.

Broren **Hans Bøe** flyttet også til Rakkestad, idet han 1833 kjøpte **Herrefosser** gård for 5250 spd. Han blev gift med Anne Christine Iversdatter Aarnes, datter av Iver Aarnes, eier av Aremark's største gård.

Om brødrene fortelles følgende: De kom begge vandrende med skreppen på ryggen til Rakkestad. Peder Bø hadde kun 1300 spd. i lommen. For Gjølstad ga han 13 000 spd. Han var en mann med stor forretningssans og drev ved siden av gårdsbruket sagbruk, mølle og klædesstampe i Rakkestadelven. Ved sin mønstergyldige gårdsdrift og ved sin forretningsvirksomhet erhvervet han sig en stor formue, som ved hans død beløp sig til ca. 400 000 spd.

I kirkebok for Rakkestad 1825 meldes innflytting for Peder Pedersen Bøe, 30, hustru Maren Pedersdatter, 27, datteren Pretense Mathilde 2 ½, konens søstere Helle Pedersdatter, 19, og Vasti Pedersdatter, 14. Peder omtales som eier av gården Gjølstad, der alle oppholder seg. I 1832 ankommer Hans Pedersen Bøe, 32, og enke Marthe Karine Helgesdatter (mor til Peder og Hans), 60 år og føderåds-kone. Hans har kjøpt Herrefoss. Så det med skreppa på ryggen er en noe romantisert form av virkeligheten. Beskrivelsen av deres videre liv i Rakkestad har også noe eventyrlig over seg:

Han (Peder) kjøpte op store skoger i omegnen og foredlet tømmeret på sine egne sager. Selv sparte han sig ikke, men deltok i driften som tømmerkjører. Han førte sitt plankelass om vinteren til Sarpsborg og Fredriksstad. Når han slik kom kjørende i spissen for sine husmenn og gutter, var det en hel rei.

Det går ennå sagn i Rakkestad om at det ikke var så greit å møte «Gjølstadskreia». De måtte holde sig vel unda, da hver annen hest gikk løs uten kjørekar. Han var av den gamle skole og nyttet alltid tiden. Hans dattersønn hr. Martin Boberg på Torpum, Halden, forteller at han som liten gutt satt ved siden av bestefar sin om vinterkvellene. De hjalp da til med å nøste garn til kvinnes vev av verken og vadmel. Hudene fra gårdens store juleslaktning blev tilberedt ved gårdens eget garveri. Skotøi, seletøi og kjøretømmer forarbeidet man alltid på gården. Og det skulde meget til av det første, da alle tjenerer i den tiden for en stor del fikk sin lønn i skotøi. Husbondsfolkets og tjenernes klær tilvirkedes også på gården.

Peder Bøe glemte ikke Røyken. Han så gjerne røykenbøringer var hans gjester. Thorvald Baarsrud, Hans Bø og flere har besøkt ham og broren mange ganger. Peder Bø var ordfører i Rakkestad 1842-43. I kommunelokalet henger et stort malt portrett av ham. Han og hustru har skjenket 2 store sølvstaker til Rakkestad kirke. De hadde egen kirkestol, det såkalte Gjølstadkoret.

Broren Hans Bø, eier av Herrefosser gård, blev også en betydelig mann. Han tok navn efter gården og kom ved sin driftighet i stor velstand. Hans Herrefosser var ordfører i Rakkestad 1840-41 og stortingsmann 1846-47. Hans datter, fru Karoline Bjerke, Lysaker, har en gyldenlærs stol og et nydelig konsolbord fra Bøe efter ham. Det er i Ludvig 16. stil. Også Hans Herrefossers billede er ophengt i Rakkestad kommunelokale.

Slekta etter Guttorm ble på Nord-Bøe til 1832, men gården ble solgt ut av slekta først i 1836, da brødrene Paul og Hans Simensønner fra Lier overtok gården. Hvem de var, hvorfor de var fettere, og hvordan det gikk med den andre halvparten av Bøe, er en annen historie.

DAGFINN LANGSØ

1737 – et dramatisk år i Røyken

Historielaget har tidligere skrevet om tjenestejenta på gården Sundby som ble dømt til døden og halshogd på retterstedet ved gården Vang. Fem år tidligere hadde hun drept sitt eget barn ved å drukne det i gårdsbrønnen på Sundby etter å ha «født i dølgsmaal» som det het. Hun hadde med andre ord fått barn uten å være gift, og hun hadde skjult både graviditet og fødsel. I kirkeboka blir Johanne Olsdatter omtalt som «Et Jydsk Quindfolk». Det er uvisst hvem barnefaren var. Selv om en husmannsgutt i Åros påtok seg farskapet, mente mange at det var sønnen til prokurator Løchstøer på Sundby gård, eller kanskje prokuratoren selv, som hadde forført jenta. Etter å ha sittet i fangehullet i fem år og forgieves søkt kongen i Danmark om nåde, ble hun halshogd med sverd på «Bergtre» en kald februar dag i 1737. Mannfolkene på Sundby gikk fri.

Å føde i dølgsmaal var den vanligste «forbrytelse» blant kvinner på 1700-tallet, men de færreste gikk i sin fortvilelse til slike drastiske skritt som Johanne Olsdatter gjorde.

Tidlig på høsten samme året skulle nok en hendelse ryste bygdefolket.

Den 24. september 1737 noterer sognepresten at han har gravfestet 69 år gamle Ole Sivertson Clemetsrud som var blitt slått og hugget med ei øks natten mellom den 13. og 14. september mens han lå og sov i sin egen seng. Presten skriver: «Efter nogen udstaaende Smerte opgav han sin Aand 18. September.» Det må med andre ord ha vært et brutalt overfall på Klemetsrud denne høstnatta. Gjerningspersonen ble raskt sporet opp. Det var «et quindemenneske navnet Anne Knudsdatter». Hun måtte senere bøte med sitt eget liv.

Like etter pinse dette året ble kona til Michel Møller gravfestet. Hun het Birthe Nielsdatter og var 71 år. Dette var en høy alder på denne tida, så man skulle tro det var en naturlig utgang på livet. Men det var det langt ifra. Det var mord. Mordersken, for dette var også en kvinne, het Anne «Guttorms-enke». Hun tok trolig kvelertak på Birthe før hun myrdet henne med 8 knivstikk. Også her må fortvilelsen, eller kanskje forvirringen, etter misgjerningen vært stor. Anne «Guttorms-enke» stakk nemlig seg selv under brystet med samme kniv slik at hun døde to dager senere. Presten skriver at hun ble «begraven udi en

Bakke paa Ølstadeie hvor Mordet skjedde» d.v.s. ikke utenfor kirkegårdsmuren, slik skikken var når det gjaldt mordere og selvmordere.

Anne var enke etter Guttorm. Det var høyst trolig husmannen Guttorm Amundsen Veareie som hadde giftet seg med Anne Larsdatter i 1714. De hadde flere barn sammen.

Årsaken til krangelen mellom disse to kvinnene får vi ikke vite. Man skulle selvsagt tro at tapet av kone på denne bestialske måten ville tyngde Michel Møller. Tre måneder senere giftet han seg imidlertid på nytt med «pigen Ingeborg Pedersdatter» – og livet gikk videre...

TERJE MARTINSEN

Til Johanne Karlsen!

Du ble aldri medlem av historielaget. Allikevel er det få som har bidratt med så mange historiske informasjoner som deg. Utallige er de timene jeg har tilbrakt hos deg i samtaler om likt og ulikt fra det gamle Bødalen og andre steder i Røyken. Dine 97 år til tross, du imponerte meg og mange andre med en fenomenal husk, og med din jordnære og usnobbete måte og fortelle på. Til tross for ditt etter hvert sviktende syn, fulgte du levende med på alt som hendte, og delte ut både ros og krass kritikk.

Vi tok farvel en sen høstdag i 2009, da vi jo begge forsto at vi neppe skulle treffes igjen, og grein litt begge to. Jeg hadde aldri trodd at jeg skulle bli så glad i "ei gammel Bødals-kjærring"!

Jeg fikk lov å følge deg til graven på Røyken kirke en kald dag i januar, og delta på en hyggelig minnestund.

Takk for alle gode stunder, og god reise, Johanne!

BJØRN

Om hvordan kvinner har blitt omtalt

Kjært barn har mange navn, heter det. I eldre tider var sosial status avgjørende for hvordan man omtalte kvinner. Rester av dette henger vel fortsatt igjen. De fleste av noe eldre årgang vil nok betakke seg for å omtale kona til sjefen som «kvinnefolket», «kjerringa» eller «dama».

Fra vår egen tid kjenner vi både kjæle navn og negativt ladete klengenavn på gifte – eller samboende – kvinner. En titt i Gyldendals Synonymordbok fra 1970-tallet avslører at kjønnsrolleholdninger fortsatt levde i beste velgående, i hvert fall på det tidspunktet. Og jeg er sanneligvis ikke sikker på om det har bedret seg.

Et utvalg eksempler:

Mann: sverdside, skapningens herre, gentleman, herre

Kvinne: det svake kjønn, furie, kjerring, høne, gås, burugle, matrone, skreppe, rype, hespetre

Ved en anledning i siste halvdel av 1800-tallet var det en tilstelning på Flater. Trolig var det en åremålsdag. En som selv ikke hadde vært tilstede, spurte naboen hvem som hadde vært der. Da svarte skredder og husmann Hans Berntsen Flaterkleven (f.1837): «*Jo, det var Hagbart og fru, Thora og Svendsen, Karl og 'a Anette, Johan og kjerringa og Peder og hu.*» (fortalt av Hans Graff)

En gjennomgang av kirkebøkene for Røyken på tidlig 1700-tall viser at sognepresten ikke unnslo seg for sosiale karakteristikk. La oss bruke oversikten for «Introduserte» som eksempel. «Introduserte» var kvinner som hadde født barn. For at de skulle bli «rene», måtte de introduseres (ledes inn) i kirken etter fødselen. Ellers hadde de ikke adgang.

De som ble introdusert, blir omtalt ulikt, avhengig av hvem de var. Kvinner fra allmuen, og særlig fra de lavere lag, ble ikke engang nevnt ved navn. Her følger noen eksempler hvor presten skriver at han har introdusert:

Christen Skredder og Jonas Bestungs *Kjerring*

Jacob Clemetsruds *Hustru*

Joan Haugseies *Kone*

Peder (Jensen) Spillemanns *Hustru*

Kaptein Wibes *Madam* Elen Strømsøe

Lars Ammeruds *Quinde*

Madam Lamers Edel Maria Sibilla Vittingshof

Fru Majorinde Harboe

Kvinnene fikk mange barn. Et annet sted heter det: «gikk *velbårne Fru Majorinde* Harboe i Kirke etter sin Barselseng.»

Det hendte at barnefaren var død før barnet var født. Da kunne det for eksempel stå: «Salig Niels Tulles Susanna Slemmestad.»

Noen ganger ble kvinnene introdusert med eget navn, for eksempel: «Sophia Dorothea Auché.»

Også når folk skulle begraves fikk de ulik attest med på ferden til det hinsidige, for eksempel: «Gravfestet Dreierens *Kone* i Lunden ved Vear, Malj 93 Aar gammel.» (1721)

«Gravsatt Iver Gjerdahls nyfødte og strax døde Barn.»

«Nedsatt lille salig Jomfru Johanna Alette Wibe, 6 Aar gammel» – eller bare «Et Barn fra Nærnsnæs.» eller «Finde-Marj»

(Så vidt jeg vet, var det ingen finnebosetting i Røyken. Kanskje var Marj (=Mari) ei omstreifende kone av finneslekt?)

Samme rangsforskjell gjaldt ved dåp, for eksempel: «28. juni 1723 døpte jeg kaptein Johan Wibes lille jomfru, Ulrica.»

«...døpte jeg en fremmed fattig mands sønn, Gunder.»

«...døpte et fremmed quindfolks barn fra Dauerudbroen, Anne...»

«...døpte jeg Christen Grindes *uekte* barn avlet med Alhed Pedersdatter..»

TONE MARTINSEN

Brev fra en leser

Hei Bjørn

Jeg fant et brev fra 1928 i veggen i gamle Bjerknæs for noen år siden.

Nå har jeg tatt meg tid til å «oversette» teksten. Kan det være av interesse? Jeg vet IKKE hvem som var mottaker, ei heller hvem som skrev det, men onkel og tante nevnt i brevet må være Hanna og Ludvig Bjerknæs.

I 1928 var f.eks. Johan Bjerknæs 19 år... Det var mest sannsynlig til han.

Det er mye slett ortografi her, men artig å lese.

MED VENNLIG HILSEN FRA
JAN BJERKNÆS

Her er brevet, sendt fra Boston 15. juli 1928 til en mottaker i Bødalen, Røyken st, pr. Oslo Norway.

«..ingen pene falk »

Båston den 14-7-28

Hallo Kamrat

Takk får brevet såm jeig fikk og takk får billedet som jeig fikk av deig, det var et fint billede og du får sende flere billeder. Jeig har nu kjøbt en film så jeig skal lage billeder da jeg kårmer til Aruba da skal jeig lage fine billeder så da skal du få nogen av mig. Jeig ser du skriver at du er hos xxxxx og jeig får et at det snart blir slut med det livet og kommer til skjøs isteden får det er et andet liv skal jeig si deig, i førstningen likte jeig mig ikke noe nu syntes jeig det er bra her får en får da ser meget og det er jo bra.

I dag har nesten ikke jort nogen tingen får da vi er ved land har vi ikke noget og jøre. Så det er bra vi er meget i land vi har bare en 8 dager i skjøen av gangen og det er passe vi har bare ruslet i Aruba og i New York. Aruba er bare en liten øi såm ligger en 8 dagers reise fra New York og der er det nesten bare negrer og det er ingen pene falk de er så svarte som blekk så de er ikke noget videre pene og se på og di er ellers ikke og stole på får de er nokkså ivrige til og slås så det går aldri en man av lene i land dær det er bestandig 3 og 4 man av gangen.

Du sbør om jeig kan skaffe deig en job her og det tenker jeig nok men det blir nok ikke før i .... månte får da skald 16 mand gå så da syntes jeig at det skulde være en job til deig altså, det er 2 man såm skald slutte om to månter så vist du reiste til Tønsbærg så fort du får brevet så kan nok hende at du dermed får en job og får du job da så kårer du passe men søk og kårer i masinen får der er det fortest og kårer frem og får du job nu så er du heldig får da er det er 4 måneder til de skulle bytte manskap og da får du en annen job og vist du får en job nu så får du ikke noget annet en messegut job og det er ikke mere en 28 kr månten og 10 kr i bonus så det blir altså 38 kr månten så det er ikke stort men du får snart en ny job det blir smører og det er 78 kr månten og det er en fin job. Du går bare med en oligkande i 4 timer og later seig så det er en fin job så jeg får håbe at jeig snart har en slik job og når du blir fyrbøter så får du 150 kr månten og 25 kr i bonus så det blir altså 175 kr månten og det er jo fint får det er ikke mange som har ..... jeig og det er altså en fin job for det er oljefyring så di jør ingen tingen de arbeider en 4 timer i vekten og det er jo fint så det er mange fine jobber her om bord.

Ja nu får jeg slutte får denne gangen jeig får håbe at du får jobben så du kan komme hit og da 10 månder er omme skal vi ta en job i land, får der er det penger å tjene, så vi har nogen i lommen da vi kommer jemm i jen, ja nu er det vist messe mat så nu får jeig slutte får denne gang,

Hilsen din kammerat

Hils onkel og tante i fra mig. Skriv til Bjarne og be han og møt dig på stasjonen.

Middelskolen/Realskolen på Slemmestad

Vi har fått tilsendt en mengde stoff vedrørende nevnte skole, både fra årene før 2. verdenskrig og etter denne.

Fra Jan O. Davidsen har vi fått følgende:

Middelskolen

Sverre W. Evensen var lærer på Slemmestad middelskole på 1930-tallet, og på vedlagte bilde står han helt til høyre sammen med sine elever, samt vedlagt følger også et bilde av mannen selv på hans 100 års-dag

Når dette skrives er Sverre W. Evensen en god voksen mann, født 15. November 1907, og 102 års fødselsdag ble feiret nå i november 2009.

I anledning denne merkedagen så sendte jeg han et gratulasjonskort.

Sverre W. Evensen har ringt meg to ganger etter dette, og vi har hatt lange meningsfylte samtaler, og deretter sendte han meg et to siders langt brev datert 9. desember 2009, hvor han forteller om deler av sitt innholdsrike liv.

Høsten 1935 ble Sverre W. Evensen ansatt som lektor på Slemmestad middelskole, da samtidig med en ikke helt ferdigutdannet teolog Solesnes. Sverre Evensen forteller blant annet at til skolens tilbud om en 2-årig middelskole på Slemmestad, meldte seg kun 11 elever, og det ble derfor ikke lønsmessig plass til begge lærerne på en gang.

Evensen forteller videre: Jeg leide et sted å bo, og min vertinne var fru Bjørnstad som var enke etter en tidligere ansatt som hadde hatt en høyere stilling ved Slemmestad sement-fabrikk.

Bilder er det smått med, men jeg sender deg vedlagte bilde av mine elever, og hvor jeg står helt til høyre (bilde side 20).

Jeg husker dessverre ikke navnene på alle elevene, men foreldrene er det noe bedre med;

Gutten foran nr. 2 fra venstre er sønnen til formannen i Røyken Private middelskoles styre, O. H. Strand. Han har utstedt attest til meg for «vel utført arbeid».

Gutten til venstre for han av samme høyde er sønnen til lærer Strømme. Strømme ble noe senere sjaltet ut av styret på grunn av visse samarbeidsproblemer.

Den høye lysluggede gutten bakerst midt på bildet er sønn til lærer Stene, og som også var med i styret.

Nå må det bli summarisk. Min Vertinne fru Bjørnstad ytet mye til driften i to hyggelige kjekke meget pene jenter. Hyggelige var forresten alle, og vi ble en sammensveiset gjeng. Trivsel og innsats var upåklagelig.

Undervisningen var 36 timer ukentlig, pluss to sammenhengende gratistimer på kveldstid. Alle elevene møtte fulltallig opp på til ekstra innsats i tysk.

Det var 38 timers undervisning pr uke, og det ga meg en lønn på kr. 190,- pr. måned. Det var vanskelige tider som du forstår, men det gikk med liv og lyst.

Min vertinne skaffet meg husrom og meget god mat for kr. 70,- pr. måneden. Hun var forøvrig en meget kulturbevisst dame med stor sans for litteratur, og selv hadde hun en fin dikterisk åre, og hun preget i sterk grad avskjedsfesten for meg i februar 1936 med gaver og mange lovord som seg hør og bør.

I våre dager later det til at det er mer sutring enn arbeidsglede i skolestua, og skoleverket har blitt et gigantisk samfunnsproblem. Men å utrykke seg slikt oppfattes bare som overmodent gammelmannsvrøv!!

Som enelærer underviste jeg i middelklassefag slik det står i min attest. Den attesten benyttet jeg meg av med sånn passe glede, og det lot ikke til at noen tvilte på min faglige dyktighet.

Jeg er vokst opp på den trege leirjorda i Nes på Romerike, og Slemmestad ble en sterk utfordring for en helfersk botanikk lærer.

Det fortelles at en faglærer satte Sverre Evensen på prøve med en blomsterplante som hetter «Springfrø».

Vår man kunne på stående fot si ham at den på latin heter «Inipatiens noli metangera», og han prøvde seg ikke mer. Det kontante og presise svaret berodde seg på vår lærers helt tilfeldig opplevelse på badestranden i Slemmestad dagen i forveien. Der den frodige Silurjorda var grobunn for et rikt blomsterliv.

Denne og flere liknende pussige episoder som styrket denne herr Evensens faglige omdømme har alltid vakt stor begeistring når han siden har holdt sine kåserier om pussige tildragelser i skolestua.

Det kan nevnes flere liknende pussige episoder som styrket Sverre W. Evensens faglige omdømme som lærer, men dette får greie seg.

Avskjedsfesten for Sverre Evensen fant sted på Slemmestad 15. Februar året etter ansettelsen, og at avskjedsfesten fant sted i midten av februar, hadde sin årsak i, at to uker senere og etter en hel serie med tilfeldigheter, befant Evensen seg i et fire måneders vikariat ved Vadsø kommunale middelskole, dette via ekspedisjonssjefen i Kirke departementet.

Det bør tilføyes at en venn av meg i Asker ved navn Dag Tvetter, er en del av kilden for herr Evensens innholdsrike liv. Dag Tvetters mor hadde nedkomstpermisjon som lærer i Vadsø, og det var nettopp derfor Slemmestads middelskolelærer havnet i Vadsø for en kort periode.

Det er tydelig å lese av Sverre W. Evensen brev at han var personlig kristen, og der oppe i Nord fikk han et tilbød fra daværende biskop Berggrav, om et teologisk lektorat ved Trømsø offentlige høyere skole, og der var han i 12 år.

I 1948 bar det videre til Fredrikstad kommunale høyere, og etter 26 år her så var det snipp snapp snute- og, så var dette skoleeventyret ute.

Etterord til Bjørn:

Jeg regner med at her har du en god historie som bør trykkes i Røyken Historielags Bygdemagasin.

Dette er en utrolig fint fortalt skolehistorie fra Slemmestad, beskrevet av Sverre W. Evensen som tydeligvis var forut for sin tid, og en lærer med kapasitet.

Mannen er et tidsvitne som gir oss kjøtt på beinet om en middelskolelærers gode minner fra Slemmestad for 75 år siden.

Men så skriver Sverre Evensens datter, Brit Evensen, brev til meg den 27. Desember 2009:

I morges døde min far på Sykehuset i Fredrikstad etter et kort tids sykeleie

Det er ikke ofte vi opplever skribenter som har levd i 102 år, og som er i stand til å gi oss en så godt fortalt historie, og at brevet til meg er uten skrivefeil forteller mye. Sverre Evensen var oppgående meningsberettiget person som fortjener sitt gode ettermele, mannen var ikke tyngt av alderen.

Jeg fortalte Sverre Evensen at jeg ville omtale hans historie til redaktøren av Røyken Historielags Bygdemagasin, og det hadde han ikke noe i mot.

Sverre Evensen avslutter sitt brev med å hilse til Røyken Historielag m.fler, og ønsker alle en riktig god jul og et fredens nytt år.

Det var trist at det ikke ble mer av hans gode historiefortellinger blant annet fra Slemmestad.

Eikeleina julen 2009 og 9. Januar 2010 - Jan O.

Kjell Fossnes, med støtte av Frøydis og syklubben, har sendt oss ett innlegg som beskriver forholdene i 1950 årene:

Realskolen

For dagens unge er vel ordet «Realskole» et noe takete begrep. For oss som tidlig på 1950-tallet gikk ut av den syvårige folkeskolen, var det imidlertid et godt alternativ. Den andre muligheten var å fortsette med et åttende skoleår, framhaldsskole, som enten var av praktisk eller teoretisk retning.

Realskolen tilsvarte vel innholdsmessig noe av det samme som dagens ungdomsskole, men var altså ikke obligatorisk. Hadde du treårig realskole, hadde du på en måte en utdannelse, den stod likesom på egne ben. Ville en videre i lærdommens verden var to år på realskolen innfallsporren til gymnasiet. At ikke alle valgte

realskolen fremgår vel klart av følgende: Vår skole lå på Slemmestad, lokalisert til «Gamle-skolen», den velkjente 2-etasjes bygningen tvers over veien for Rortunet. Bygningen ble reist som Slemmestads første skole på slutten av 1890-tallet. Bilder fra den gang viser en bygning på halvannen etasje, men har så lenge jeg kan huske hatt to fulle etasjer. Toalettforholdene var som ved mange landsens skoler på den tiden, utedoer i eget hus med dertil hørende odør. Skolen rommet elever i tre klassetrinn med kun en klasse i hvert trinn og med elever fra hele Røyken, ja til og med innslag fra Asker. Klassene var heller ikke store etter dagens målestokk. I vår klasse var vi vel på det meste 5-6 gutter. Ellers var det jentene som dominerte.

Huset rommet på toppen av det hele, folkeboksamlingen i 2 etg. Her regjerte Johs. Strømme, vår lærer fra folkeskolen. Biblioteket som vi kalte det, var et populært sted for oss som likte å lese. Der fant vi blader (tror det var mest «Aktuelt») og spennende guttebøker vi kunne låne med hjem.

Lærene

Skolen utgjorde et tett lite miljø hvor alle kjente alle. Lærerstaben var selvfølgelig heller ikke stor, noen hadde vært der i årevis, og på vel nærmest sies å ha blitt legendariske av forskjellige årsaker. Jeg velger å nevne noen ved navn, andre får være anonyme, men det er vel ikke til å unngå at de som var tilstede kjenner igjen beskrivelsen.

Naturlig sentrum i vår hverdag på skolen var rektor, Helge Borchgrevink. Det stod en veldig respekt av ham. Ikke fordi han var skremmende, men både dyktig og skvær. Borchgrevink hadde hatt poliomyelitt som yngre, og var lam i begge ben. Han tok seg frem på krykker i begge etasjer tilsynelatende uten problemer. Han kunne kunsten å lære fra seg. Jeg husker spesielt en time i 2. klasse, jeg tror vi hadde geografi. Borchgrevink kikker ut over klassen og spør sikkert ikke uten årsak: Nå, hvordan går det i matematikk? Han hadde selv vært vår lærer i det faget i 1. kl. men nå hadde en ny realfagslektor overtatt. Klassens nokså unisone stønn utløste en kort men oppklarende mattetime på tavla. En lettelse! Krisa var foreløpig over.

Jeg så ham sint en gang, og det var jeg som var synderen. Vi skulle ha time i 2.etg. Stod ved døra til klasserommet og venta. Døra var

mot sedvane låst, men vi kunne tydelig høre at noen var der inne. Noen har kommet før oss, tenkte vi, og så har de låst døra for å erte oss! Husker ikke om jeg slo eller kanskje sparka i døra, men jeg husker tydelig frysningen nedover ryggen da de umisskjennelige lydene av mann på krykker nådde mitt stakkars øre! Husker ikke om det fikk noen konsekvenser ut over en ganske klar overhøvling. Ille var det likevel. Var det noen vi ikke hadde lyst til å bråke med var det han. Han hadde forberedt en prøve, og ville ha ro på seg - rimeligvis.

En annen av lærerne jeg umulig kan komme utenom var Dagfrid Goltermann. Vi hadde henne bare i tysk, men jeg vet at hun også hadde undervist i norsk. Jeg tror alle som har opplevd henne som lærer sitter igjen med minner om en stor personlighet. Rett ut sagt:

Vi var litt redd henne! Ikke fordi hun var ond-sinnet på noen måte! Tvert imot tror jeg hun hadde et tvers igjennom ømt hjerte! Sannsynligvis var det en ganske traumatisk fortid under krigen som hadde gjort hennes nerver ganske tynnslette! Minnet om tysktimene mandag morgen etter at hun hadde pløyd gjennom våre tyske stiler i helgen, sitter spikret! Døren går opp, inn kommer fru Goltermann med en bunke bøker på armen. Stanser ved kateteret, slipper bunken ned med et sukk, stirrer ut over klassen med et blick preget av den dypeste fortvilelse, og sukker: Barna mine!! Da visste vi hva klokka var! Vi måtte svare for våre mangelfulle kunnskaper om dativ og akkusativ, om hankjønn og hunkjønn, og endelser og bøyninger! Selv om jeg fortsatt husker alle preposisjonene og hva de styrer, var jeg lysår

2 Real 1952 Bak: Ivar Skaug, Lars Erik Åbye, Hans Tischbein. Hovedrekke: Litt opp og ned: Sigmund Gulbakke, Gerd Dokken, Inger Svendsen, Kjell Fossnes, Frøydis Davidsen, Reidun Follestad, Unni Krågenes, Gunnvor Berntsen, Anne Marie Wilhelmsen, Grethe Føyen, Tove Jacobsen, Else Haugan. Lærerne: Ragnar Berg, Helge Borchgrevink, Dagfrid Goltermann, Jarleiv Herskedal, Johs. Pedersen. 1.rekke: Wenche Sommer, Annie Fossum, Aud Andresen, Annelise Øye.

borte fra å tilfredsstillte vår kjære lærers ønsker og mål! Det haglet med notabenefeil, karakterene lå på et lavmål, men jeg var heldigvis ikke den eneste. Husker spesielt hun en gang sa, og det skulle være en ros: Der kan du se, Kjell. Du kan hvis du bare vil! Karakteren var Ng.+!!

Litt rart å tenke på at en gang vi hadde en vikar i tysk noen uker, syntes jeg timen var kjedelig, og tvilte egentlig på om vi kom til å lære noe av den fyren! Noe lærte i all fall fru Goltermann oss, for da vi kom til eksamen tror jeg hele klassen lå mist en karakter høyere enn hun hadde hatt samvittighet til å utdele gjennom året!

Min bror, som hadde henne i norsk, beretter om klassens muntlige eksamen. Da dagen opprant ankom fru Goltermann i en temmelig «oppløst» tilstand. Nervene var på det tynneste, og hun så nok for seg et katastrofalt resultat. To av klassens jenter nærmest bar henne inn på skolen. Da det hele var over og sensuren var falt, selvsagt med et flott resultat, kom hun gledesstrålende løpende ned trappa!! Vi minnes henne ved kateteret, med den magre skikkelsen og de store armringene og det sterke blikket. Og vi minnes henne med sympati, fordi vi vet hun var glad i oss og ville så inderlig gjerne lære oss tysk.

Jentene hadde henne også i håndarbeide, 2 timer hver lørdag. Vi lar dem selv fortelle:

Skrekk og gru! Ikke på grunn av håndarbeidet som forøvrig mest besto av strikking, men fordi hun benyttet den første av disse timene til å rette jentenes tyskstiler som ble levert inn på fredag. Jentene fulgte stilebokhaugen med øynene, kjente igjen sine egne bøker på bindet, og bare ventet på verdens undergang. Den kom hver lørdag formiddag! Men etterpå! Etterpå leste hun Ibsen for oss mens vi strikket.

Tidligere nevnte matematikklærer hadde vi ellers i kjemi og bokføring og fysikk. Han hadde sikkert et vell av kunnskap men var dårlig i stand til å formidle den. Det førte dessverre til at han ble gjenstand for en del disiplinærproblemer, noe som ikke økte læringsens effektivitet. En stor prøvestein var bokføring. Jeg lærte det ikke, men fikk etter en ny runde eksamen omsider bestått. Jeg fatter fortsatt ikke bokføringens mysterier. Rart jeg ikke er konkurs for lengst!! Penger er for meg noe som kommer inn på konto og like raskt ut igjen. Enkelt og greit!

I fysikktimen fikk jeg min første leksjon i radiorørets forunderlige verden. Dette var lenge før transistoren, integrerte kretser for ikke å snakke om nanoteknologi! Nei, det var radiorøret som hersket i elektronikkens verden. Jeg nevner det fordi elektronikken ble mitt fagfelt i livet. Læreren kjente her klart sin begrensning, men visste råd. Han gikk inn til 3.klassen og hentet deres spesialist på området: Knut Lyster. Han visste mer enn noen av lærerne om det faget. Jeg suget for en gang skyld til meg lærdom med stor interesse, kanskje ikke mint fordi min eldre bror også puslet litt i faget.

I 2. kl. dukket det også opp en norsklærer i lektorstilling. Det var en eldre kar med store kunnskaper og stor fortellerevne. Minnes timene hans som ganske interessante, men han var ganske streng, og delte ut en del anmerkninger når ting ikke ble levert i tide! Ble det for mange anmerkninger var straffen «parade». Det betydde at vi måtte melde oss på skolen kl, 0730. Vår kjære vaktmester fru Colbjørnsen måtte da registrere vår tidlige ankomst. Husker ikke om det var en eller to ganger jeg fikk den ære! Fru Colbjørnsen ble for øvrig ofte benyttet som eksamensvakt ved skriftelige eksamener.

I praktiske fag, gym, sløyd og tegning hadde vi en hyggelig, entusiastisk og litt original lærer. Han var etter eget utsagn kunstmaler, og lærte oss om tegneteknikk, skyggelegging og fargenes hemmeligheter. En gang tidlig på høsten i 1. kl. fant han ut at hele skolen skulle få en time i kart og kompass. Han pekte ut et småbruk i Rustadgrenda med navnet Torp, og bad oss finne veien dit! Noen flere ordre fikk vi ikke, og la i vei! Nå kunne vi kanskje ved å studere kartet nøyer ha holdt oss til veier og gårdsveier, men vi hadde jo kompasset vi skulle orientere etter, og valgte den korteste veien mellom to punkter. Dette førte, som de lokalkjente kan bekrefte, til en ganske kupert løype opp nord for Høymyrdammen. Vi kom fram til et småbruk med tømmerhus og høner på tunet. Ei lyshåra jente kunne bekrefte at vi var kommet riktig. Ikke visste jeg at hennes søster skulle bli min trofaste livsledsager! Henne så jeg ikke noe til før noen år senere! Vi som hadde funnet veien, ventet sikkert at nevnte lærer skulle dukke opp og fortelle hvor dyktige vi hadde vært! Det skjedde ikke! Min gode venn i klassen over, Richard, var en handlingens mann. Han fant

fram til en skraphandler i grenda som hadde telefon. En rask kontakt mot skolen avslørte at vi for lengst burde satt kursen tilbake til utgangspunktet. Denne form for trim ble aldri gjentatt. Muligens fikk nevnte lærer en skrape for dårlig gjennomført øvelse??

Ut fra skolen

En gang i året ble det arrangert teaterbesøk i Oslo. Jeg husker i alle fall to besøk.

Vi er Dagfrid Goltermann takknemlig for det og for at hun tok initiativ til disse turene. I de miljøene de fleste av oss kom fra var ikke teater noe selvfølgelig.

Vi så Holbergs Jeppe på Bjerget med Gisle Straume i hovedrollen. Han gjorde en «herlig, gyselig figur» ifølge fru Goltermann, og en gang et stykke av Moliere som jeg ikke husker navnet på. En liten morsom episode fra buss-turen til Oslo kommer opp i minnet. Ei jente som kanskje litt for ofte snakket før hun tenkte, var nok redd hun måtte betale voksenbillet. Hun sier til buss bilettøren «Jeg skal ha barn!» Han på sin side var helt på tråden, og svarer: «Dessverre, det kan du nok ikke få her!» Hun ser forskrekket på ham med replikken: «Får'n ikke det når en er sammen med lærer'n da?» Hun fikk sin barnebillet!

Et annen populært avbrekk fra skoledagen var ettervinterens hytteturer. Turnhytta i Oslos nordmark og Raiehytta ved Skrim var egnede steder til slike opplevelser. Gymlærer Herskedal var den selvskrevne leder av disse turene. Turene var selvfølgelig først og fremst ment for skiaktiviteter, men lange kvelder gav også rom for hyttekos. Vår kjære lærer og vokter hadde av og til et svare styr med å holde oversikten vil jeg tro!

Annet å minnes

Disiplinærproblemer i dagens forstand var det vel lite av bortsett fra det som er nevnt. Dog må det berettes at tre av oss gutter ble knepet i røyking. Tysteren var ingen ringere enn vår tidligere lærer fra folkeskolen. Vi passerte gjerdet ved skolen hans under et friminutt, og han kom bort for å «slå av en prat». Røyken befant seg selvfølgelig bak på ryggen vår, men en sarkastisk bemerkning om at «tåken letter» fikk oss til å ane det verste. Resultatet ble en meget motvillig innkalling til lærerværelset med hele staben tilstede og melding hjem! Ikke særlig gøy, særlig fordi jeg nesten aldri smakte på en røyk. Æresord!!!

Fru Colbjørnsen var vaktmesteren vår og hadde en stri jobb. Hun måtte grytidlig opp hver morgen. Det var vedfyring på vår skole og alle rommene hadde en høy rund svartovn med «blondekrans» på toppen. Ved skolehogges og bæres inn, fliser skulle spikkes og alle rommene skulle være oppvarmet til lærere og elever kom. Jeg kan ikke huske at hun sviktet en eneste gang! Ovnene skulle gjøres rene, asken bæres ut og arbeidsdagen sluttet ikke før alle rom og ganger var vasket.

Nå for tiden går selv småbarna på skoleball! Skolefestene våre var nok betydelig enklere, men ikke mindre populære. Det ble prestert en del kunstneriske innslag i form av pianomusikk, sang, diktlesning, ja til og med tilløp til revy med småspark til øvrige elever og lærere. Dessuten var «Tyven-tyven» et fast innslag og kanskje inngangsporten til en liten tynnkledd luftetur ut i sprengkulda for å bli bedre kjent. En kan få lungebetennelse av slikt!

Da vi begynte på realskolen hadde den nettopp fått eksamensrett. Det vil si at vi ikke måtte opp til eksamen i alle muntlige fag. Det ble derfor satt standpunkt karakterer og vi visste ikke hvilket fag vi kom opp i. Jeg husker jeg kom opp i fysikk, og gledet meg til det, men uflaks- jeg fikk spørsmål om enkle ting fra begynnelsen av fysikkboka, ting jeg hadde fart over med harelabben i mitt overmote. Det ble ikke særlig flott. I det hele var det vel slik som i dag. Det er vanskelig for en ungdom å fatte betydningen av å gjøre en skikkelig innsats for å tilegne seg kunnskaper. Uten tvil, jeg og mange med meg kunne gjort våre saker mye bedre. Det ble allikevel lagt et viktig grunnlag for livet videre. Det er verd å takke for! Kjell Fossnes

Redaktørens minner

Som den omtalte «eldre broren» gikk jeg på den samme skole 4 år tidligere. Det var før skolen fikk den omtalte eksamensrett, så vi måtte derfor opp i alle fag, inkludert tegning og gymnastikk. Jeg kan skrive under på Kjells omtale av Helge Borchgrevink og Dagfrid Goltermann. Fruen var en skremmende og inspirerende lærer. Hun syntes nok at min framføring av «Trymskvida» var stakkarslig puslete, og hun tok derfor over selv. Med høyt hevede armer som dinglet av pynteringer, ropte hun så elevene i naboklassen kunne delta i seansen: «Vreid var Ving-Tor då han vakna, og sin hamar han sakna.....» Hun skulle bare

vite at disse linjene, samt hele «Smeden og bakeren» m.m. sitter som støpt mer enn 60 år senere.

En liten eksamenshistorie: I fysikk og kjemi m.m. hadde vi en relativ ung lærer som het Bjørnhild. En dag dukket det opp en professor på skole som Bjørnhild hadde hatt som foreleser. Da professoren kjente igjen sin tidligere elev, insisterte han på å få overvære undervisningen med vår klasse. Bjørnhild fikk lettere panikk, og i det «lange frikvarteret» gav hun oss hvert vårt stykke å pugge. Jeg fikk tildelt et avsnitt om *gresshoppa*.

Alt gikk bra, og professoren var godt fornøyd med både lærer og elever.

Denne episoden var for lengst glemt da vi noen måneder senere skulle opp til eksamen for en sensor fra Valler skole. Med skjelvende hånd trakk jeg en lapp og leverte til Bjørnhild. Hun forsto nok ikke til å begynne med hvorfor jeg plutselig fikk et slikt optimistisk glimt i øyet, men etter hvert som jeg ordrett freste meg gjennom historien om *gresshoppa*, så jeg at rødfargen kom opp i kinnene hennes. Jeg tror vi begge fikk virkelig problemer med å holde maska, men sensor var (som en av få) tydelig imponert av mine kunnskaper.

Døren farer opp, og jeg behøver ikke å snu meg, for jeg vet hva som kommer: «Bjørn!

Strong verbs!!!» Det var bare å sette i gang: «Arise, arose, arisen,- awake, awoke, -bear, borne, born.... Takk for at du plaget meg, Fritjof Ertevaag. Det satt etter hvert..

Den samme Ertevaag hadde vært aktiv bokser i sin ungdom og advarte oss guttene på det sterkeste mot denne sporten. .

Bildet er tatt høsten 1949 eller på våren 1950.

Jeg hadde ikke hjerte til å klippe vekk Martinsens underbukser! For øvrig fra venstre: lærer Fritjof Ertevaag, Jens Høvik, Arne Hauge, Josef Martinsen, Jorun Lillelien, Grethe Thoresen, lærer Bjørnhild Svendsen, Gerd Brastad, Stein Føyen, lærer Dagfrid Goltermann, rektor Helge Borchgrevink. Foran: Marit Borgen, Aud Fleche, Ruby Hoff med antagelig Marvel Halvorsen bak, Ingar Resvold med Guri Ranum bak, og Tor Finnstad.

Det mørke hodet som stikker opp helt bak tilhører sannsynligvis Torstein Haugan, mens redaktøren har hengt seg opp på veggen.

Les også:

«Røyken Private Middelskole» av Hans Bjørnstad i BM nr. 36, des. 1998

«Middelskolen i Slemmestad» av Odd H. Sandlund i BM nr. 40, des. 2001

RED.

«Lerka»:

Den er nå bare til morskap ment

Bygdemagasinet nr. 56 for november 2009 hadde en omtale av Røyken Ungdomslag. I den forbindelse ble også lagets håndskrevne lagsavis «Lerka» nevnt. Noe vanlig avisformat er et ikke, men tykke bøker hvor sjefredaktøren og hans/hennes medarbeidere skrev ned dagsaktuelle ting fra lokalmiljøet. Og særlig var det lagets egne medlemmer som fikk gjennomgå. «Skyggen» ble en av medarbeiderne kalt. Han var usynlig og snek seg inn til gutter og jenter i de sene kveldstimer og særlig på hjemme alene fester. Opplesing av siste nytt fra «Lerka» var en fast - og meget populærpost på lagsmøtene. På lagsfanen var det også avbildet ei lerce samt selve lagsavisa. Lagsfanen er forøvrig overlatt til historielaget og befinner seg i Kornmagasinet.

Helt fra starten for det reorganiserte Røyken Ungdomslag i 1926 frem til 1961, ble det skrevet lagsavis, totalt sju i tallet. Vi har hatt tilgang til fem av disse og her tar vi en titt på siste utgave av «Lerka». Det er en fyldig protokoll i A4-format som starter 5/11 1955 og siste innføring er datert 25/11 1961.

Det var vanlig at ungdomslagene i distriktet inviterte ungdomslag i nabolaget når de hadde fester. Lørdag 29. september i -56 hadde Sylling Ungdomslag fest og hadde i den anledning invitert ungdomslaget i Røyken. Og i Lerka finner vi beskrivelsen av festen:

Festen i Sylling

Til stor overraskelse og alles glede meldte det seg deltagere nok til at vi kunne leie en buss. Vi reiste fra Røyken st. kl. 19.30 og da vi passerte Spikkestad var stemningen allerede på topp. Tormod, Tor og Kåre viste en virkelig sprudlende og livsfrisk festglede, tross 5 – 0-tapet for Berger like i forveien. Sangen og andre mer ukultiverte lyder ljommet så taket hadde vanskeligheter med å holde seg på plass. «Når vi kommer til Sylling skal vi feste guttær», sa'n Tor, og vi andre var enige.

Selve festen artet seg ikke slik vi hadde ventet, men det var slett ikke værst likevell. Utover natta tynnet vårt selskap mystisk ut. Det viste seg at en del av de unge herrer foretrakk frisk luft og flere til og med sovnet ute på bakken. Nå vell, hver sin smak. Tormod var blitt den gamle igjen, og han rett og slett gikk hen og forelsket seg igjen, lykke til.

Festen sluttet kl. 02.00 og vi gledet oss til å

komme hjem og krype til køys. Men hvor ble det av bussen? Den kom først kl. 04.00 så vi fikk litt ekstra ventetid. Daniel underholdt imidlertid med Rock and roll-oppvising, så tiden gikk ganske fort likevel. Vi var hjemme igjen kl. 05.00.

Tiger.

Lerka inneholder mye vitser og annet tull og tøys. Her kommer et lite klipp fra Lerka nr. 1, 1958:

Litt tøys!

På jernbanestasjonen ble en konduktør litt forbannet på en eldre bonde som brukte så lang tid på avstigningen. Han spurte forarget: Finns det mange slike møkkabønder som deg i bygda di? Nei, svarte bonden, nå er det bare meg igjen. De andre har begynt på jernbanen alle sammen.

Fra utgaven av 18/2 -59 tar vi med et utdrag som handler om livet på kafeen i Røyken. Kafeen lå i underetasjen i kommunehuset i Røyken sentrum, og ble på dette tidspunkt drevet av Kalogna Hansen fra Muserud.

Livet på kafeen

Stedet det virkelig hender noe i Røyken er på kafeen. Alle trekker dit. Sirumpa ølgubber, snørrete og frekke unger, nysjerrige sladrekjerringer og avfældige giktbrudne kaller. Og sist, men ikke minst Røykens håpefulle og til dels kloke hoder. Den kommende salige generasjon. Enkelte påstår de kommer til å gjøre det skarpt. Kan ikke begripe hvorfor. Hva skjer. Jo, klokka 17.00 innfinner noen representanter for ølgjengen seg. Kl 17.30 er de fulltallige. Diskusjonen står høyt i taket om hvem av dem som er best til å slåss. Den gode matmor Gullogna får dempet dem litt. Et kvarter senere innfinner Røykens lengste og absolutt godeste gutt seg. Med kurs for ølbordet bommer han en røyk. Han legger seg på stolen med stolpene på radiatoren og later som han tenker dypt. Dermed suser det inn et lekkert keij med rød nese og gaper på en coca. En av ølgjengen betaler. Så sitter de der. Inn strøymer fire fine. Så fine at de går etter noen minutter. Et glass fra ølbordet detter i gulvet.

Festen har begynt. Klokka 20 detter enda et glass. Røde og nikkersbrune går representantene en etter en. Lokalet tømtes etter hvert. De to med cola og røyk himler fornøyd den øynene og begir seg på hjemtur etter en begivenhetsrik kveld. Nei, det finnes ikke et venare sted enn Røyken allikevel. He?

Litt senere i samme utgave av Lerka finner vi en karakteristikk av ungdomslagets medlemmer:

En tøff gjeng

Som tidligere nevnt er Røyken et ordentlig kjedelig sted. Men vi har da en trøst tredje hver onsdag, for da sender ungdomslaget sine utsendinger til nord og sør for å samle medlemmene til hyggelig samvær på «lokalet» (altså på det beryktede Høyenhall) Klokka 20 hver tredje onsdag tropper visse typer og kjei opp. Ha, ha, jeg må sannelig le, for så mange rare individer som det kommer dit opp skal en lete lenge etter. De første som innfinner seg er gjengen fra Bjørnstadsvingen og utover der. Når de kommer så langt som til toppen av «Skomakerbakken» får gjengen et nytt medlem som består av en lang, lang staka som man før brukte som reservemålstang for guttelaget. —et snodig sammensurium.

Så har vi den berømte og beryktede «gjengen» Berntsen og Wear. For ikke så lenge siden fikk de et nytt uhorvelig langt tilskudd som går under navnet «Kep». Men det sørgelige er, ser dere, at fra godt informert hold har det lat meg komme for øre at gjengen er i ferd med å gå i oppløsning. En av gjengens viktigste medlemmer skal emigrere! Akk ja, da trekker vel mange av Røyken City's innbyggere et lettelsens sukk.

En kan se at det går mot vår og lysere kvelder, for den søvnige Bitehagen har begynt å røre på seg etter vinterdvalen. Ungdomslaget har fått et tilskudd på tre medlemmer derfra. Sannelig godt gjort. Men Spikkestad har ikke våknet enda. Dem sover som et murmeldyr enda. Nei, nei, vent litt vi har da et lite lys fra Spikkestad's takete himmel. En viss Herr Råbarsk (trur'n sjøl da) som av og til viser sine Rocke – and – Rulle – kunster på ungdomslagets møter. Jeg vi endelig håpe at Røykens sol en gang vil trenge gjennom takegrauten på Spikkestad, slik at de også kan ta del i ungdomslagets gleder.

«Rulle Rustibus»

Lagsavisen Lerka har mange illustrasjoner, noen tydeligvis inspirert av Kjell Aukrust. Her, forbedelse til fest.

Lørdagsfrieri

Og så skal vi følge «Skyggen» en maidaag samme år:

Lørdag snek han seg inn i en bil som rullet utover mot Sagfoss. I bilen satt det en del tenåringer å pratet om høyst forskjellige ting. Et par av dem pratet om plater og forbannet Elvisplate «I got stung» i høye toner.

Endelig stoppet bilen ved et stort gods ute i Krokodden. Der var det visst noe for vår venn

«Skyggen», og han snek seg inn. Det store opplyste huset ble etter hvert ikke fullt så opplyst, og snart så han ingen ting. Men han hørte desto mer. Lyden kom fra to kanter. Den ene var fra platespilleren som sto i en krok i nærheten av en kolosalt svær type med et lyst næste på fanget. Høytaleren vrent seg ved tonene av en velkjent plate. Fra den andre kanten kom tonene i en litt annen gjengivelse. Her ble «Skyggen» ør ganske fort og løp ut på gangen og opp ei trapp. Like mørkt over alt, og han så ikke hvor han tro. Plutselig var benet hans oppå en bløt kvinnekropp. Og han hørte langsom banning av en gutt som var i den bløte kroppens nærhet. Den banning som hørtes nedenfra var ikke fullt så langsom. Den kom fra to lange gutter som ikke fant sin favorittplate. (Den ene av guttene hadde nettop våknet) Men, videre for «Skyggen» inn gjennom ei dør – inn på selve dødsrummet. Her var det stille nesten som i graven. Bare svak stønning kunne høres, og enkelte knirk fra en stiv sengefjær. De eneste lysene her inne var sigarettglør. «Skyggen for nå ned igjen hvor den berømte plate gjorde sine 45 omdreininger i minuttet og liret av seg «I got o.s.v.» Dette ble for mye for vår venn «Skyggen», han gled hjemover.

Men, den «Skyggen» hadde ventet å se på et sted hvor det var jenter, han var ikke der, merkelig nok: Han var vel hjemme og ventet på at jentene skulle stå i kø for å få et blick av ham. Eller kanskje han sitter hjemme og gleder seg over et nytt knust hjerte – Det er visst ikke få fra før.

I «Lerka» var det meningen at alle medlemmene i RUL skulle bidra med stoff. Men i 1959 skriver daværende sjefredaktør Knut Pay at han har laget en oppsummering for perioden 1955 til 1959. Da viser det seg at av totalt 56 sider har redaksjonen skrevet 54. Resten av de ca. 30 medlemmene har altså bidratt med to sider til sammen.

Juleball på Høyenhall

Vi tar en liten titt på «referatet» Skyggen skrev fra juleballet på Høyenhall lørdag 2. juledag i

året 1959. Men det er på to tettskrevne A4-sider. Derfor lager vi et sammendrag. Og noen avholdsfest ser det ikke ut til å ha vært – om vi skal tro «Lerka»:

Min utsending «Skyggen» var på dette berømmelige juleballet og snuste – og der hadde mange snust på korken – Kjell var ikke en gang edru da han kom. For ikke å snakke om Ludvig da, ølet rant visst tvers gjennom han. Et godt råd i pinlige situasjoner under en lang og kjedsommelig middag: Slå knute på'n før dere setter dere til bords. Svein holdt seg pen og pyntelig i skinnen som vanlig. Men for en danseløve han er – jentene står i kø – Etter hvert ble min medarbeider oppmerksom på en kjent person – vår kjære formann – helt edru så langt ut på morrasida. Der satt han med armen rundt et heidundrandes kjei. Da trakk vår medarbeider seg litt tilbake, men det gjorde ikke Kåre. Han fløy rundt og svima med noen halvfulle cocktailflasker som han med glede spanderte bort. Mon tro om han ikke var litt bedugget. Hvis han hadde vært edru, så hadde han vel ikke villet sine medmennesker så vondt som å helle i dem den rottegifta han serverte. Knut F hadde visst kikket litt for dypt i pjoletterglasset, tror jeg. For da det lei ut på morrakvisetn holdt han seg til coca og solo, vel å merke bart.

Leif holdt seg upåklagelig edru nesten hele tida. Men da han hadde fått skyssa monstrumet sitt avgårde ved ½ 2 tida, slo'n seg riktig løs. Den gode Leif var nok en smule påseilet da han tok hatt og frakk under armen og spankulerte hjem ved ½ 4 tida. Og morro hadde det visst vært lell. Og dagen etter, som var søndag, ble Røyken kafe nesten nedrent av øltørste sjeler. So long.

Dans i en eller annen form var fast post i alle lagsmøter.

Se bare denne kunngjøringen i «Lerka» 2. mars 1960:

Tjeneste ledig.

Røyken ungdomslag søker flink skomaker, da det slites fælt på skotøyet under dansingen om onsdagene, og ikke minst å handgå hjem lange veier om lørdagsnettene.

Henvendelse «Nestformannen»

Og i samme avis:

Kårkallen kom springende oppkavet fra fjøset og ropte på budeia: Lina, kua er oksegæ'ærn, drengen er borte og eg er for gammel, Ka skal vi gjera?

Diskusjonsspalten

I følge lagets formålsparagrafer var det ikke tillatt med alkoholholdige drikker i lagsmøtene. Og dette ser ut til å være overholdt. Men enkelte lagsmedlemmer hadde nok et noe annet syn. Dette fremgår av et medlemsinnlegg 8/11 1960. Da startet man en diskusjonsspalte i Lerka. Og første innlegg lyder slik:

Jeg er en av dem som er blitt lei av de drikkevarer som selges på RUL-møtene, slik som solo, coca og annet skvip. Følgelig vil jeg foreslå at det blir innført skjenkerett på møtene. Da det har vært en dyster forsamling å skue på Høyenhall, vil dette være et middel til å skape en meget lystigere stevning. Hvis skjenkeretter blir gjennomført, vil det sikkert trekke flere ungdommer til RUL. Jeg vil gjerne høre øvrighetens mening om dette forslaget. Man må selvfølgelig regne med at vil gå noe utover inventaret, men da vil jeg foreslå å gå rundt med hatten.

Hilsen en anonym person.

forts. neste side

Det var svært kalt i Røyken på nyåret i 1961.

Minneord

Kristoffer Gjellum døde 8. desember 2009 i Ken alder av vel 77 år. Kristoffer har vært bonde på gården Gjellum hele sitt liv. Dramatiske hendelser har han også opplevd. Da han var bare vel fem år gammel, i julen 1937, brant våningshuset på Gjellum ned, og familien måtte bo i den lille drengestubyningen på gården. Faren døde i ung alder og gården var ute av slekta noen få år. Men Kristoffer og moren kom tilbake til Gjellum. Og jorda og skogen har vært Kristoffers virke gjennom alle år i voksenalder. Men han skulle få oppleve en ny og dramatisk brann. I februar 2009 brant våningshuset på Gjellum ned til grunnen nok en gang. Tiden etter brannen har Kristoffer tilbrakt på Bråset Bo og omsorgssenter. Helsen har heller ikke vært god den siste tiden, og han har sovnet stille inn.

I foreningslivet har Kristoffer bla. vært engasjert i bondelaget, senterpartiet og historielaget. Historielaget har mye å takke Kristoffer for. Omkring 1990 ga han drengestubyningen på gården til historielaget for å gi plass til ny driftsbygning. Og drengestua ble gjenreist på Hernestangen og skal gi plass til museumssamling. Han var aktivt med på gjenreisningen og han gledet seg stort over resultatet. Dette er den samme bygningen som ga plass til både familien Gjellum og tjenestefolkene deres etter brannen i julen 1937.

Kristoffer var også aktiv i Møllekomiteen, og han bidro til at fornminner ble registrert på sin egen eiendom. I hans skogteig i Rødsåsen har arkeologer registrert kullrester som kan stamme fra en boplass for noe omkring 2000 år siden. Det var i en tidsperiode vi kaller eldre jernalder. Videre ble en gravhaug som kan stamme fra bronsealder registrert i det samme området. Kristoffer var selv omviser på funnstedene samt på Gjellum gård, forøvrig på lagets markvandring i juni 2008.

Kristoffer Gjellum ble bisatt fra Røyken kirke torsdag 17. desember med Rolf Erik Hanisch som forrettende prest. Det var en nesten fullsatt kirke som viste ham den siste ære, og blomsterhilsenene var mange. Etter bisettelsen var det minnesamvær i menighetshuset.

Vi lyser fred over Kristoffer Gjellums minne.

FOR RØYKEN HISTORIELAG
OLE SØNJU

Ved veis ende

Siste innføring i «Lerka» gjelder Røyken Ungdomslags 35-års jubileumsfest på Høyenhall 25/11-1961. Dette er samtidig «Lerkas» 35. og siste årgang. På dette tidspunkt var Tore Moe sjefredaktør og han hadde Gudrun Vatnan, Kjell Opseth og Arne Sørensen som medarbeidere. I denne utgaven er også gjengitt et dikt på fire vers. Vi tar med det siste verset fordi det gir et svært dekkende bilde av hva

hensikten med «Lerka» var:

*Den er vel kanskje litt lett og luftig,
og meget lite alvorlig ment.
Vi tar den ikke så svært fornuftig -
den er nå bare til morskap ment*

(Siste innføring i referatboka/lagsprotokollen er datert 9/2 1962)

OLE SØNJU

Røyken historielags Hederstegn 2010

Vi vet ikke når kandidaten ble medlem av historielaget, men kandidaten ble valgt til kasserer i 1986, og gikk etter to år inn i formannsvervet, som også ble innehatt i to år. Da gikk han ut av styret, men ikke ut av aktiv tjeneste.

Han har vært turleder på mange markvandringer, og vært en aktiv deltaker for å holde deler av kyststien i orden. Han har også ryddet tilleggstier til kyststien.

Kandidaten ble på nytt kasserer i perioden 1996 – 1997.

Harald Melvold har skrevet mange innlegg i aviser og innlegg som historielagets styre har tatt videre til kommunale myndigheter og andre. Alt for å bidra til å ta vare på historien, spesielt i Slemmestadområdet.

Et av områdene han er aktiv, både i handling og ord, er Oldtidsveien fra Gullaug til Slemmestad. Her har han ansvar for oppfølging av deler av veien, og han har sagt klart i fra både til styret og kommunen om det som skjer når det startes utbygginger.

I de senere år har han deltatt aktivt i komiteen som skal utgi en bok om byggeskikk i Røyken, under ledelse av Jørn Jensen.

Harald har i tillegg til alt annet også vært en meget god deltaker i historielagets valgkomite i mange år, en jobb som kan by på store utfordringer fra tid til annen.

Harald har hittil minst 25 års aktiv tjeneste for Røyken historielag og dette gjør han til en meget verdig mottaker av Røyken historielags hederstegn for 2010.

KOMITEEN

Røyken historielags Hederstegn 2010

Hederstegnkomiteen og styret har funnet **H**nok en kandidat verdig til hederstegn dette året.

Vi vet heller ikke når denne kandidaten ble medlem av historielaget, men antar at det var for ca 25 år siden.

Kandidaten ble også valgt til kasserer, som det første tillitsvervet, i 1991. Han hadde kassa i to år, og ble i 1995 valgt til nestleder, som han også var i to år.

I 1997 ble **Bjørn Fossnes** valgt til leder for Røyken historielag, også dette vervet beholdt han i to år.

I 1999 ble han vararepresentant til styret, ett verv han fortsatt innehar.

Hans største innsats for historielaget er nok likevel at han siden 2000 har vært redaktør av Bygdemagasinet, og hittil gitt ut to magasin per år i 10 år.

Selv om han mottar noen bidrag fra andre, er det hevet over tvil at det er Bjørn som gjør den store jobben og holder bygdemagasinet i gang.

Da får det heller være greit, som han av og til truer med, at det blir en del stoff om Bødalen. Å ha redaktørjobben i 10 år er i seg selv en stor prestasjon, men når Bjørn for noen år siden flytte til Porsgrunn og fortsatte som redaktør, er det hele enda mer fantastisk.

Bjørn har også hatt mange andre oppgaver, han fungerte som «vaktmester» for Kornmagasinet, med utleie til mange faste leietakere og enda flere tilfeldige leietakere i noen år.

Han har vært bidragsyter på kurskveldene «Bli kjent i kommunen» i flere omganger, vært aktiv på markvandringer og vært bud for lagets skrifter.

Bjørn var også med i styringsgruppa og referansegruppa for de nye bygdebøkene for Røyken, som Terje Martinsen skrev.

Det finnes knapt nok det arrangement i historielagets regi hvor Bjørn ikke deltar, selv etter at han flyttet til Porsgrunn.

Bjørn har hittil ca 20 års aktiv tjeneste for Røyken historielag og er en meget verdig mottaker av Røyken historielags hederstegn.

KOMITEEN

Røyken Dramatiske Klubb

Hva var det?

Program for forestilling på Engene lørdag 21.4.1928 gir noe av svaret.

PROGRAM

FOR

RØYKEN DRAMATISKE KLUBS FORESTILLING

PÅ ENGENE LØRDAG 21/4—28

„Kjærleik og Tobaksnaud“

av Fjergen Haugedal

Lars Hola, gammel avdanka sjømann:	Eldar Askestad
Solveig, hans søsterdatter:	Magnhild Johansen
Kari Kroken, gammel jente:	Ruth Høvik
Lisbet Leitel, eldre kone:	Henny Vestengen
Olava Skaut, — „ —	Haldis Leira
Pers-Ola, gammel ungar:	Alfred Buer
Nils Haugen, unggutt i 20 års alderen:	H. Guttormsplads
Søren Berg, et bud 14 år:	Sigrid Høvik

„Koleriksen“

av Birger Dahl

Grosserer Koleriksen, farvehandler:	Eldar Askestad
Clothilde, hans frue:	Magnhild Johansen
Vaseline, tjenestepike:	Marta Hyggen
Kladd, kontorist:	H. Guttormsplads
Grosserer Halvdunk:	Rolf Watnås
Et bud:	Jon Leland

Bygdestevne på Hernestangen

Gjellumstua

Røyken Historielag inviterer til bygdestevne og nyåpning av
«Gjellumstua» på Hernestangen lørdag 5. Juni kl 1200.

Røyken Historielag har innredet «Gjellumstua» i gammel stil og plassert en del gamle landsbruks-gjenstander på läven. Vi ønsker å feire dette med en del morsomme aktiviteter for både barn og voksne på Hernestangen, som vil bevise at det er mye liv og røre i laget vårt.

Vi planlegger å lage en «kuul-tur sti» for familier/grupper, rundt på området, med basis i historie og natur. Det blir premiering til deltagerne.

I tillegg vil vi ha forskjellige aktiviteter bl.a. hesteko kasting, tautrekking, konkurranser på stylter, spikerslåing og til og med kanskje svampkasting for de små mot en lokal kjendis - hvis vi finner noen som er sporty nok til å stille!!

Det blir salg av vafler, is, brus og kaffe fra Salen. Det vil også være mulig å kjøpe våre årbøker, bygdebøker, kart med mer. Kom og kjøp!

Museumskomiteen har samtidig et spennende bruktmarked og en mini auksjon fra kl 1300. Vi har bestilt pent vær og ønsker flest mulig velkommen!